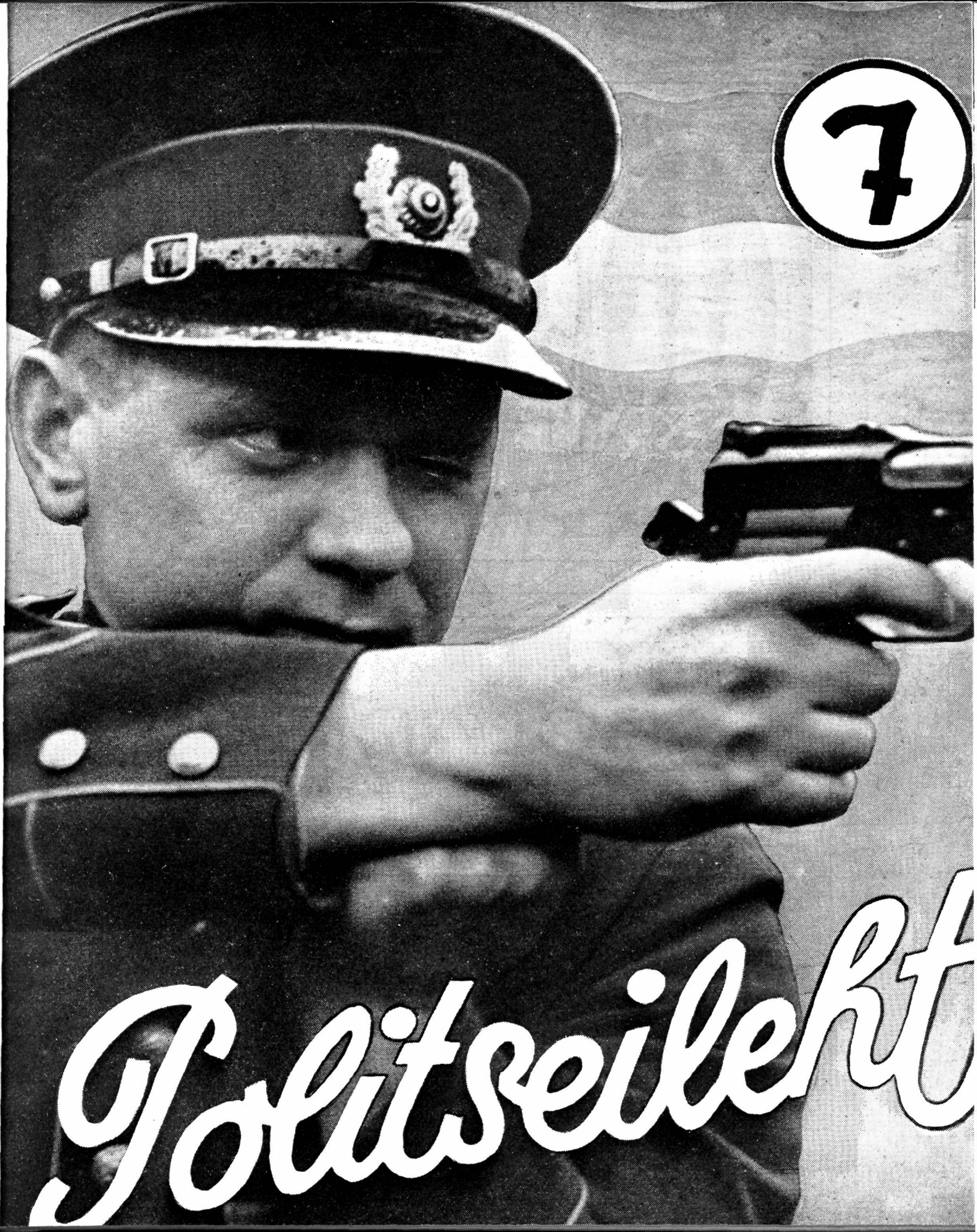

7

Polizeiakt

EESTI KINNITUS-AKTSIASELT

„POLARIS“

võtab vastu järgmisi kinnitusi:

elu-, tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-,
kasko- (laevakerede) ja klaasikinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad Kr. 1.000.000.—

Seltsi asutamisest saadik on kahjude eest välja makstud üldkokku Kr. 6.000.000.—

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru 12.
Kõnetr. 426-66. Telegr.-aadress: „POLARIS“.
Osak. asub Tartus, S. Turg 11. Kõnetr. 6-75.
Esindajad kõigis linnades ja maakondades.

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 7 (534)

TALLINNAS, 18. APRILLIL 1939

XVIII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Kodanliku õhukaitse väljaõppe korraldamine — R. Vaharo. — Kuidas saabub seadus — J. Klesment. — Kelmus — S. Kuresoo. — Mõningate teopärgajälgedele kaasavõtmine lakkfilmi abil. — Kuidas ma selgitasin otsitava isiku. — Müts maha nende politsei nike ees! j.m.

R. VAHARO, kol.-leitn.

Kodanliku õhukaitse väljaõppe korraldamine

Ülesanded.

Rahva laiemate hulkade ettevalmistamine enesekaitseks õhuohu vastu omab kodanliku õhukaitse läbiviimisel põhjapanevat tähtsust. Kodanlik õhukaitse riigis on teostatav vaid siis, kui elanikud on teadlikud õhuohu tõelisest suurusest, oskavad kasutada mitmesuguseid kaitseabinõusid ja viise ning täidavad tõrkumatult õhudistsipliini nõudeid. Kuna õhuohu on ühtlane kõigile elanikele, vaatamata rahvusele, kodakondsusele, soole, vanusele, organisatsiooni kuuluvusele või elukutsele, siis on tarvilik, et iga elanik õpiks tundma abinõusid, mis tagavad julgeoleku talle enesele ja tema lähemale ning aitavad kaitseda tema vara juhtumeil, kui meie maad ning asulaid peaks tabama vaenlase lennuväe kallaletung.

Nõuded elanikkonna ettevalmistuse kohta kodanliku õhukaitse alal ei ole ühtlased kõigi elanike suhtes. Inimesed, kes alaliselt elutsevad eemal õhuohtlikest piirkonnist, samuti need elanikud, kes otseselt ei võta osa kodanliku õhukaitse tegevusest, vajavad õhukaitse alal vaid üldettevalmistamise teadmisi. Kohusliku kodanliku õhukaitse liikmeilt nõutakse erialaseid teadmisi, olenevalt ülesandest, mida ühel või teisel neist tuleb täita oma eluaseme, töökoha või kodanike üldise kaitse alal.

Eriosa kodanliku õhukaitse ettevalmistusest moodustab KÕ juhtide, eriteadlaste ja instruktorite väljaõpe. Nende väljaõppe edukusest ja eriettevalmistusega isikute arvust oleneb suurel määral rahva laiemate hulkade ning ühtlasi kodanliku õhukaitse ettevalmistuse ulatus kui ka teised tegurid, peaaegselt majanduslikud on selleks enamvähem soodsad.

Omaette peatüki kodanliku õhukaitse ettevalmistamise alalt moodustab noorsoo väljaõpe. KÕ õpetuse viimisega koolidesse laheneb üldiselt see

ülesanne. Ühes sellega lihtsustub ka edaspidine elanike üldine KÕ ettevalmistus, kuna koolipingilt lahkudes võtavad noored kaasa suure hulga neid teadmisi KÕ alalt, mis neil tegeliku ellu astudes tarvis läheb KÕ ülesannete täitmisel.

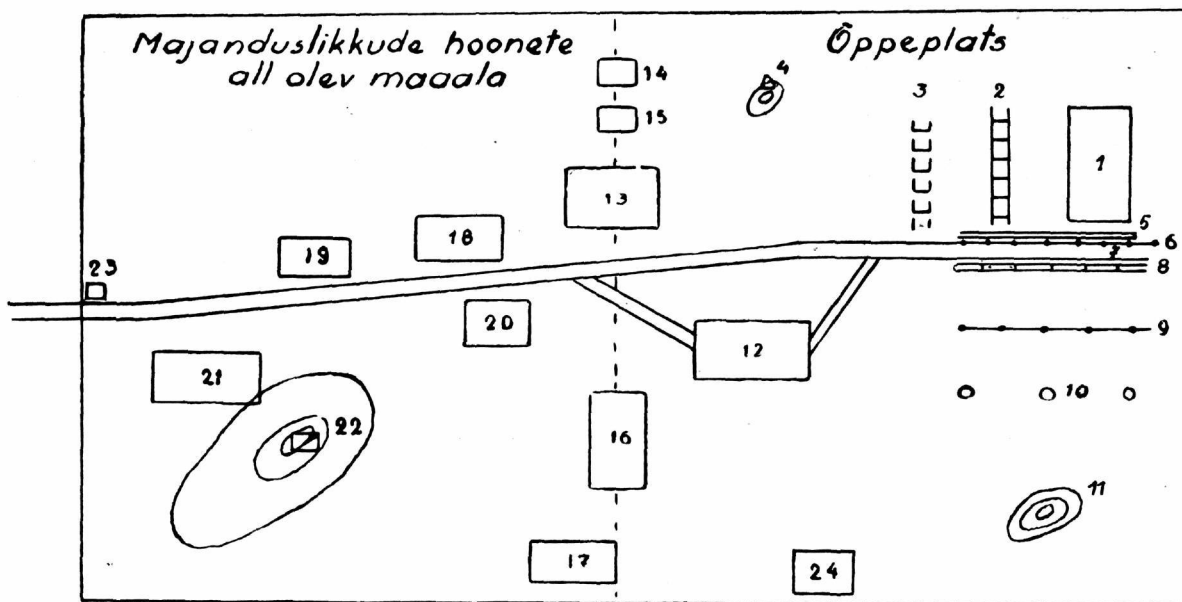
Kuna suurema osa noorsoo ettevalmistus lõpeb algkooliga, siis on tarvilik, et KÕ õpetus ei leiaks aset ainult kõrgemais õppeasutis ja kesk- ning kutsekoolis, vaid et see leiaks väerika koha ka algkoolide õppekavas.

Elanike üldettevalmistus.

Elanike üldettevalmistuse teostamine, kui kodanike üldise kaitse olulisemaid küsimusi, on eeskätt omavalitsuste ülesanne. Omavalitsused teostavad seda vabatahtlike KÕ ühingute ja juhtide kaasabil.

Kaasaja sõja iseloom nõuab, et kõik kodanikud oleksid teadlikud sõja hävitustöö uistusest, oskaksid käsitada lihtsamaid enesekaitse vahendeid ja teaksid, kuidas käituda õhuohu korral. Kuna täiskasvanud isikute ettevalmistust pole võimalik enam teostada koolide kaudu ja kogu rahva ettevalmistamine kursuste näol pole teostatav, siis on tarvilik anda rahvale hädapärasteid teadmisi KÕ selgitustööga. Abinõud selleks on: õhuohtu ja -kaitset selgitavad pildid, film, trükiõna, raadio, ettekanded, näitused, demonstratsioonid, harjutused ja suuline selgitus oma tutvusringkonnas. Selgitustööd on tarvis teha pidevalt ja kõigis kodanike kihtides, et arusaamine enesekaitse tarvidusest tuhgiks kõigi elanike südamesse.

KÕ selgitustööga peab antama elanikele tõetruu pilt õhukallaletungil tarvitatare relvade ning keemiliste ründaainete mõjust. Selgitustööga peab selguma elanikele, et õhurünnaku tagajärjed on minimaalsed ja kergesti kõrvaldatavad, kui elanikud on varustatud individuaalkaitsetega, täidavad õhudistsipliini nõudeid ja seavad oma elu-

ÕPPEPOLÜGOON

1. Õppesaal. 2. Trammiliin. 3. Raudteeliin. 4. Välimeteoroloogiajaam. 5. Veetorstik. 6. Telefoniliin. 7. Teetamm. 8. Kanalisatsioon. 9. Plankaed. 10. Õppekaev. 11. Tükk. 12. Mürgärastamise plats. 13. Mürgärastamise ainete ladu. 14. Keemiliste õpperündeainete ladu. 15. Lõhke- ja süüteainete ladu. 16. Mürgärastamispunkt ja -laboratoorium. 17. Gaasikamber. 18. Õppeabinõude kuur. 19. Varasait. 20. Mürgärastamise abinõude kuur. 21. Elamu. 22. Meteoroloogiajaam. 23. Vahimaja. 24. Kustutusmaja.

kohad niisugusesse korda, nagu see nõutud võimude poolt. Ohu suurendamiseks pettepiitide ettemaalimine või tõeolude varjamine toob kasu asemel ainult kahju ja sellest tuleb selgitustöö tegemisel piinlikult hoiduda.

Elanike ettevalmistamise tähtsama osa moodustavad KÕ üldettevalmistuse kursused. Kursused on lühiajalised, kestusega 14 õppetundi, millest 10 tundi teoreetilist ja 4 praktilist. Kursusil leiavad käsitlemist järgmised teemad: 1) õhukallaletung ja selle vahendid, 2) keemilised ründeained, 3) õhukaitse üldine korraldus ja õhudistsipliin, 4) tulekaitse, 5) gaasikaitse, 6) kollektiivkaitse, 7) keemiline luure ja mürgärastamine ja 8) esmasabi.

Kursusi on soovitatav korraldada õhtuti, kui inimesed on päevaseist teenistuskohuseist vabad, korraga 2—3 tundi. Kursusest osavõtjate normaal-arv on 40 inimest. Teoreetilisel õppetundidel võib kuulajate arv olla ka suurem. Praktilisiks harjutusiks jagatakse kursuse vähemaks (10—20 osavõtjat) rühmiiks olemasolevate õppevahendite arvu kohaselt.

Ettevalmistuse ühtlaseks teostamiseks üle riigi on tarvilik, et igas KÕ kohuslikus asulas korraldataks vähemalt üks alalise iseloomuga elanike üldettevalmistamise keskus (VKÕ ühing või asula KÕ juhi poolt ellukutsutud organ), kes tarviduse järgi korraldab KÕ kursusi, annab tehnilist nõu KÕ ülesannete täitmisel, korraldab selgitustööd, avalikke ettekandeid, ühiseid harjutusi jne.

Vabatahtliku KÕ organeil vastavate õpperuumide puududes võib kursusi korraldada koolimajas, tuletõrjehoonetes või mujal seltskondlikes või omavalitsuse hoonetes. On tarvilik, et praktiliste harjutuste teostamiseks peale muude õppeabinõude oleks kursuse kasutada kollektiivkaitse alal — var-

jend ja tulekaitse alal — kustutuspöõning või kustutusmaja, kus oleks võimalik korraldada tegelikke tulekustutamise harjutusi.

Peamine tähelepanu kursusel tuleb pöörata õhu- ja gaasidistsipliini nõuete täitmisele ja individuaalgaasikaitsete käsitsemise ja hooldamise oskusele. Neid alasid peab iga kursulane niivõrd hästi tundma, et neis eksimusi ei tohi ette tulla.

Pärast kursuse lõppu korraldatakse soovijale katseid. Katsetel on suulised. Teoreetiliste teadmiste osas võib korraldada katseid ka kirjalikult. Katseile võivad ilmuda ka isikud, kes pole osa võtnud KÕ kursusest, kuid on omandanud vajalikud teadmised ja oskused muul teel. Katseil nõutakse teadmisi ja oskusi KÕ üldettevalmistuse normaalõppekava ulatuses. Kursuse lõpetanuks loetakse ainult need isikud, kes on sooritanud vastava katse. Neile antakse kursuse korraldajalt välja sellekohased tunnistused. Õpetus kursusel on tasuta. Kursuse lõpetanud isikute õigused nähakse ette Sise- ministri poolt antavas määrusis.

Asula elanike KÕ üldettevalmistamisel kursuste kaudu tuleb silmas pidada, et asula igasse majja valmistataks ette vähemalt üks isik, kes oleks suuteline ellu kutsuma elamu kodanliku õhukaitse. Tarbekorral võib kursusi korraldada KÕ hoonetegruppide ja rajoonide kaupa, kutsudes nimeliselt neid inimesi kursusele, kelle kohuseks on KÕ seaduse ja KÕ üldkava (§ 30) alusel oma elamu kodanliku õhukaitse korraldamine.

Kursuse lõpetanud isikute teadmisi ja oskusi on vajalik värskendada ja täiendada selgitavate ettekannete, filmide demonstreerimise jne. kaudu. Väga häid praktilisi tulemusi omandatakse ühiste õppuste korraldamisega KÕ rajoonide, hoonetegruppide või suuremate elamute kaupa. Avalike KÕ õppuste läbiviimisel on tarvilik, et see teos-

tuks kohapealsete KÕ võimude juhtimisel hästi läbikaalutud ja üksikasjaliselt koostatud kavade kohaselt.

KÕ tegevkondate ettevalmistus.

Ülesannete iseloomult ja komplekteerimise viisilt jagunevad kodanliku õhukaitse tegevkonnad kohuslikeks ja vabatahtlikeks.

Kohuslikud KÕ tegevkonnad moodustatakse KÕ I liigi asutiste ja ettevõtete ja nende KÕ II liigi asutiste ja ettevõtete, kus töötab vähemalt 100 isikut, teenistuses seisvaist ametnikest, teenijaist ja töölisist oma asutise või ettevõtte kaitseks. Nende väljaõpe toimub asutise või ettevõtte juhataja (resp. juhatause) korraldusel. Iga asutise või ettevõtte teenistuses seisev isik on kohustatud KÕ õpetust saama aasta jooksul vähemalt 40 tundi. Selle õppetundide arvu hulka ei kuulu üldõppused ja manöövrid, mis korraldatakse KÕ ringkonna või kõrgemate KÕ juhtide korraldusel. KÕ õppusi võidakse korraldada töötundide ajal ja ka pärast harilikku tööaega. KÕ õppusest osavõtt on kohuslik.

Õppetööst osavõtmine kantakse rakenduskonna juhi korraldusel KÕ kohuslase isiklikku väljaõppe kontrollraamatusse.

Vabatahtlikud KÕ tegevkonnad moodustatakse VKÕ ühingute tegevliikmeid, mõlemast soost isikuist, kes on lõpetanud KÕ ettevalmistuse kursuse, on tervislikult võimelised täitma KÕ tegevkondate kohuseid ning on vabad KÕ kohuseist oma teenistus- või töökohas. KÕ tegevkondate väljaõpe sünnib VKÕ ühingute kaudu.

Nii kohuslike kui vabatahtlike KÕ tegevkondate väljaõpe teostub kursuste korras Siseministri poolt kinnitatud normaalõppekavade kohaselt. Kursuste komplekteerimisel tuleb silmas pidada, et ühele või teisele kursusele satuksid vastavaid erioskusi omavad isikud ja et nad ka tervislikult oleksid kõlvulised täitma kursusel saadud õpetusi KÕ ülesannete alal.

Õppekavad on järgmised:

- 1) tulekaitse kursuse õppekava,
- 2) esmasabi kursuse õppekava.
- 3) keemilise luure ja mürkärastamise kursuse õppekava ja
- 4) korrapidamise, kohaliku vaatluse ja side kursuse õppekava.

1. Tulekaitse kursuse õppekava on määratud tulekaitse tegevkondate ettevalmistamiseks. Kursuse kestus on 10 õppetundi, neist 6 teoreetilist ja 4 praktilist. Kursusel käsitletakse järgmised teemad: a) tuleoht ja süüteained, b) kahjutulede vältimine, c) tulevalve korraldus ja varustus ja d) kahjutulede kustutustehnika ja -taktika.

Aine — tuleoht ja süüteained — käsitlemisel tuleb õpilasile selgitada suurendatud tuleohtu võimalusi asulas kas vaenlase suurtükiväe pommituse või õhustpommituse tagajärjel. Demonstreerida õpilasile õppesüütepomme korrastatud ja korrastamata pööningul. Lasta õpilasil neid pomme

kustutada liiva ja veega, juhtides õpilaste tähelepanu sellele, et veejuga tuleb juhtida pommi suunas madalalt. Viia õpilased praktiliste kustutusedemonstratsioonidega veendele, et süütepommid ei kujuta enesest midagi eriti ohtlikku, kui süütepommist ei lasta tuld kaugemale levida, ja et pomme on võimalik täielikult ohutuks teha koduste lihtsate abinõudega. Kustutusöödest osavõtmisel peavad õpilased olema gaasitorbikus, peas metallkate ja seljas tööriivad.

Kahjutulede vältimise abinõude selgitamisel hoones tuleb kõigepealt pöörata õpilaste tähelepanu pööningute korrastamise vajadusele. Näidata õpilasile korrastatud pööningut, mis on puhastatud kolust, põrand on kaetud liivakorraga ja pandud valmis kodused tulekustutamisinõud. Demonstreerida õpilasile leegikaitse ainetega immutatud või kaetud puu, riide ja papi põlemist. Selgitada õpilasile nõudeid, mida tuleb silmas pidada hoone tuleohtlikkuse ja vajalike paranduste kindlakstegemisel.

Tulevalvurite praktiline ettevalmistus on tulekaitse kursuse õppekava olulisemaid osi. Õpilasi tuleb eeskätt tutvustada tulevalvurite ülesannetega ja nende käsutuses olevate kustutusabinõudega. Tulevalvurite asetamisel postidele tuleb silmas pidada, et neid ei asetataks ainult pööningukorrale, vaid ka hoone teistele kordadele, sest raskemad süütepommid tungivad läbi pööningu põrandast. Iga õpilane peab hästi oskama hüdropuldi, keemilise käsikustutaja, tuletõrjekraani ja hüdrandi käsitemist ning tundma kustutuskäru kasutamist.

Tulepesa kindlakstegemine ja kustutamine tuleb läbi viia kustutusmajas. Selleks tuleb kustutusmaja üles seada puuriit ja see süüdata. Kustutusmaja ukсед ja aknad suletakse. On puuriit võtnud tuld, siis saadetakse kaks tööriivaisse rietatud, gaasitorbikute ja kiivritega varustatud tulevalvurit tuld kustutama. Nende varustuseks on hüdropult, veepang veega, köis, kirves ja labidas. Jõudnud kustutusmaja ukse taha, seob tulevalvur nr. 2 tulevalvurile nr. 1 köie otsa selja taha vöö külge ja eemaldub esimesest mõne sammu võrra. Tulevalvur nr. 1 laskub maha ja avab aeglaselt ukse. Tema edasilikumine sünnib roomates, kusjuures ta hoiab paremas käes joatoru, mille avausel on pöial, et hüdropuldist

Tulevalvurite praktiline ettevalmistus kustutusmajas

pumbatud vesi välja ei jookseks. Jõudnud tulepessa lähedale, käsutab nr. 1 „Vesi!“ ja avab joatoru ava. Vesi suunatakse alt, põranda pinna lähedalt tulepessa juurde. Kui suurem tuleleek on kustutatud, avab nr. 1 akna, et suitsu välja lasta. Valvur nr. 2 on nr. 1-se abiline ja tema ülesandeks on vett pumbata ja õnnetuse korral nr. 1 köie abil välja toimetada põlevast hoonest. Kui suurem tuleleek on vee abil summutatud, siis läheb ka nr. 2 põlevasse hoonesse ja aitab esimesele kirve ja labida abil likvideerida tulepessa.

Tulepessa kindlakstegemist ja kustutamist demonstreeritakse õpilasile enne instruktorite või tulekaitse kursuse lõpetanute poolt. Pärast lastakse õpilasil seda korrata.

Majatulevalvureid tuleb õpetada sooritama ka majaelanike ja loomade päästetöid ja koostööd naaber-tulevalvega. Ühiste harjutuste teostamisel on otstarbekas kasutada suitsuküünalde puudumisel punaseid lippe. Lippude väljapanekuga või nende äravõtmisega õppuste juhataja kas suurendab või vähendab näilisi tuleohu võimalusi, sundides õpilasi reageerima õppejuhi poolt loodud olukordadele.

2. KÕ esmasabi kursuse õppekava sisaldab järgmised teemad: a) inimese anatoomia ja füsioloogia põhijooned ja tervishoid; b) mehaanilised vigastused; c) põletishaavad; d) gaasimürgitused ja e) esmasabi korraldamine. Kursuse kestus on 12 õppetundi, neist 8 teoreetilist ja 4 praktilist.

Esmasabi tegevkondate väljaõppe algnõudeks on, et õpilased oskaksid hästi käsitseda esmasabipanna, gaasitorbikut, ipriidikindlaid kehakatteid ja kanderaami (käru).

Vigastatuile abiandmiseks peavad õpilased harjutama kiiresti sulgema verejooksu, ära tundma tähtsaid mehaanilisi vigastusi, peavad oskama siduda haavu, teha kunstlikku hingamist, anda hapnikku, kõrvaldada ipriidipritseid, loputada silmi, mürkärastada inimest, anda abi põlenuile või külmanuile, korraldada provisoorse esmasabipunkti majas või õnnetuskohal ning koostada teadet vigastuse ja tarvitusele võetud abinõude kohta.

Peale üksikväljaõppe peavad õpilased suutma töötada tegevkonna koosseisus, hargnedes õnnetuspaigal ahelikku vigastatute leidmiseks ja nende väljakandmiseks ohtlikust piirkonnast.

Ühisõppuse teostamiseks esmasabi tegevkonnd viiakse selleks ettevalmistatud „õnnetuspaigale“ instruktori juhtimisel. Õnnetuspaigale lähenetakse pealt- või külgtuule poolt. Enne tegevusse astumist kontrollitakse gaasitorbikute asetust õpilaste näol. See tehtud, annab instruktor käsu hargnemiseks.

Seejärel õpilased hargnevad ahelikku niisugusele kaugusele üksteisest, et läbikäidav maa oleks täielikult vaadeldav. Kitsuste või rusude läbivaatamiseks on otstarbekas saata 2–3-meheline luure. Ülejäänud tegevkonndlased jäävad ootele seni, kuni luurelt saabuvad teated. Ahelikus või luurepiirkonnas liikudes tuleb teraselt jälgida naabrite poolt antavaid leppemärke. Valgel ajal ja kohas antakse leppemärke käega, pimedas — laterna valguse abil.

Vigastatu leidmisel abistavad leidjat tema lähemad naabrid. Seni kui tegevkonna juht teeb kindlaks vigastuse iseloomu, üks õpilast asetab gaasitorbiku vigastatu näole, teine toob kohale kanderaami (käru), kolmas aitab tegevkonna juhti haava kinnisidumisel, verejooksu sulgemisel jne., pimedal ajal näidates ühtlasi laternaga tuld. Instruktor jälgib eriti, et abiandmise ja vigastatute väljakandmise juures mürgitatud või ohtlikust piirkonnast õpilaste tegevus oleks kiire, ilma ko-

bamata ja et vigastatuile ei tekitataks ilmaaegseid kannatusi.

Esmasabi tegevkonnad peavad saama ettevalmistuse abiandmiseks kõigi senituntud keemiliste rüндаainetega vigastuste puhul.

Näiteks fosgeeniga või difosgeeniga mürgituse korral ühes lahtise põlveluu murdega tuleb tegevkonnal ühtaegu täita mitut toimingut. Samal ajal, kui esimene number võtab paunast veresulgemiskummi ja asetab selle reiele, paneb teine number vigastatule gaasitorbiku pähe, kuna kolmas seab valmis kanderaami (käru).

Sinihappega mürgituse korral, kui on ühtlasi tegemist ka lahtise haavaga, on abiandmine veelgi komplitseeritum. Vigastatule gaasitorbiku näole asetamisel ja käepigistusega veresoone sulgemisel on tarvis kõigepealt haige välja kanda mürgitatud piirkonnast. Vigastatu vajab iga hetk kunstlikku hingamist, kuid seda pole võimalik teha tema gaasitorbikus olles. Vigastatu väljakandmisel 40–50 m kaugusele mürgitatud kohast võetakse tal gaasitorbik peast, kontrollitakse hingamist ja kui vaja, tehakse kunstlikku hingamist. Ühtlasi võetakse tarvitusele abinõud verejooksu sulgemiseks.

Abiandmise õppuste juures tuleb eriti tähele panna, et vigastatu eeskätt isoleeritaks mürgitatud õhust ja pandaks seisma verejooks lahtisist haavadest. See tehtud, alles siis asutakse teiste abistamisviiside teostamisele.

Tegevkondate õpetamiseks väliste tunnuste järgi gaasimürgituse iseloomu kindlaks määrama tuleb eeskätt välja õpetada demonstrandid, kes jälgendavad üht või teist vigastuse iseloomu. Nii imiteeritakse: krampliku kõhimise ja raske hingamisega — kopsumürgiga mürgitatut; haige on teadvusetu, krambid, näovärv punane, hingamine aeglane — mürgitust sinihappega; valud põlves, ebaloomulik liiklus reie allosas, paistetud — kinnine luumurd *ja c.*

Praktiliste õppuste teostamist on alati kasulik siduda konkreetse ülesande lahendamisega. Õppuste teostamiseks pole vaja erilist õppeplatsi, vaid tegevkonnad tuleb välja õpetada kohal, selle hoonde ümbruses, kus nende abi võib tarvis minna õhुरूnnaku korral.

Pärast igakordset õppust peab järgnema arutus, kus instruktor ühes õpilastega arutab üksikasjaliselt läbi ettetulnud vead.

3. KÕ keemilise luure ja mürkärastamise kursuse õppekava koosneb 12 õppetunnist, neist 6 teoreetilist ja 6 praktilist. Õppekavas leiavad käsitamist järgmised teemad: a) keemilise luure põhijooned, b) mürkärastamise viisid, ained ja riistad, c) mürkärastamise tegevuse korraldus ja d) ipriidikaitse kehakatted.

Keemilise luure ja mürkärastamise kursuse eesmärgiks on ette valmistada isikuid, kes luurepana ja muude käepäraste abinõude käsitsedes oskavad kindlaks teha keemiliste rüндаainete olemasolu, oskavad võtta mürgiproove, tunnevad mürkärastamise võtteid ja oskavad käsitseda mürkärastamisriistu. Kuna keemilise luure ja mürkärastamise tegevkondate töö toimub peamiselt mürgitatud piirkonnas, selleks peavad tegevkonndlased omandama vastupidavuse töötamises gaasitorbikus ja ipriidikindlaid kehakatteid.

Raskema osa keemilise luure ja mürkärastamise kursuse õpilaste ettevalmistamisel moodustab oskuste omandamine keemiliste rüндаainete olemasolu kindlakstegemisel ja rüндаaine liigi (kopsu-mürk, nahamürk, aevastusgaas jne.) määritlemisel. Selleks pärast teoreetilise õppuse läbivõtmist tuleb asuda selle ala praktilisele käsitlele maastikul. Esialgu lasta õpilasil mürgiproove võtta imiteeri-

tud mürkaineilt, kuid võetud analüüsid tuleb tree-ningu eesmärgil läbi töötada nõnda, nagu oleks tegemist tõeliste mürkidega. Kui nõutavad oskused analüüside tegemises on omandatud, siis tuleb õpilasil lasta proove võtta ja analüüse teha ka tõeliste mürkainetega. Õppuste juures tõeliste mürkainetega tuleb õppuse juhatajal tarvitusele võtta kõik võimalikud ettevaatusabinõud õnnetuste vältimiseks. Erilist rõhku panna nende kohtade puhastamisele maastikul, kus tarvitati mürkaineid (eriti püsipaikseid).

Praktiliste mürkärastamise võtete kätteõpetamist on otstarbekas teostada näitliku õppetunni abil, kusjuures õppuse viib läbi kursuse lõpetanud või selleks eriti ettevalmistatud isikute grupp, kuna õpilased vaatavad nende tegevust pealt.

Õppus viiakse läbi maastikul selleks koostatud ülesande kohaselt. Ülesandes märgitakse mürgituse piirkond, mürgitamisviis (keemiline pomm, piserdamine jne.) ja arvata mürkaine. Pealeselle tähendatakse ülesandes, kas tuleb kohe kogu mürgitatud piirkond puhastada või teha sinna ainult läbikäigud inimeste lähilaskmiseks.

Õppuse teostamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata tegevkonddlaste ülesannete jaotusele, mürkärastamistöö hoolikusele ja mürkärastamisainetega täiendamise korraldusele. On vankumatuks reeglilik, et õppuse lõpul tuleb õppeabinõud puhastada ja seada täielikku korda.

Õpilaste treeningut gaasitorbikus ja ipriidikaite kehakaitse töötamiseks tuleb teha süsteemikindlalt, lastes õpilasil algul 10—20 minutit oma tahte kohaselt liikuda torbikus, hiljem suurendades torbikus viibimisaega ja sidudes liikumist mitmesuguste tööülesannetega. Tegevkonnda jõudlusvõime säilitamiseks on tarvilik, et pärast 20—30-minutilist tööd tegevkonnale antaks 5—10 minutit puhkeaega, olenevalt õhutemperatuurist. Üldiselt on maksev nõue, et ipriidikaite kehakaitse ei pea laskma tegevkonddlasi töötada üle 2—3 tunni. Pärast seda tegevkonddlased kaitseid vabastada ja anda neile puhkust.

4. KÕ korrapidamise, kohaliku vaatluse ja side (KVS) kursuse õppekava on määratud korrapidajate ja sidevaatlejate tegevkonddaste ettevalmistamiseks. Kursuse kestus on 10 õppetundi, neist 4 teoreetilist ja 6 praktilist. Õppekava sisaldab järgmised teemad: a) tegevkonddlaste ülesanded, b) õhudistsipliin, c) keemilise luure ja mürkärastamise põhijooned, d) sidepidamine ja e) gaasitorbiku harjutused.

Kuna KVS tegevkonddaste põhiülesandeks on võimaluste loomine, et teised KÕ tegevkonddad takistamatult asuksid oma ülesannete täitmisele, siis peab iga KVS tegevkonddlane teadlik olema teiste KÕ tegevkonddaste ülesannetest ja töötamise põhimõtetest. Eriti peavad KVS tegevkonddlased omandama oskuse kindlaks teha keemiliste ründaainete olemasolu, tundma ettevaatusabinõusid liikluses mürgitatud piirkonnas, oskama käsitseda mürgitatud esemeid ja märgistada ning tõkestada mürgitatud piirkondi ja objekte.

KVS tegevkonddlaste ettevalmistamisel tuleb võimalikult vähem aega pühendada teoreetilisele osale, vaid püüda kogu õppetööd siduda praktiliste harjutustega. Teiste KÕ tegevkonddaste tööga tutvumiseks on soovitatav nende väljaõpet teostada ühes teiste tegevkonddaste praktiliste harjutustega. Korra säilitamiseks ja liikluse juhtimise harjutamiseks on otstarbekas KVS tegevkonddlasi anda rahvaliikluse päevil või kogunemiskohtadel politsei käsutusse abitööjõuna. Ka on soovitatav neid rakendada korrapidamise ülesannetesse suuremate kahjutulede juures.

Virgatsite ettevalmistus teate viimiseks majast-majja. Maja aset täidab nummerdatud teivas

KVS tegevkonddlaste ettevalmistamisel tuleb erilist rõhku panna ümbruses toimivate sündmuste kiirele reageerimisele. Samuti tuleb harjutada õpilasi väliste efektide järgi (nõrk või tugev pommiplahvatus, gaasipilveke, õlitaolised pritsmed jne.) ligikaudu kindlaks määrama õnnetuse või kahju iseloomu ja osata oma tähelepanekut lühidalt, selgelt ja kiiresti edasi anda määratud kohta.

Teadete edasiandmise harjutusil tuleb tähelepanu pöörata suulise teate meelepidamisele ja õieti edasiandmisele. Neid harjutusi on soovitatav teha gaasitorbikus olles, lastes õpilasil saadud teadet viia majast majja (maja asendab nummerdatud vai) ja tagasi jõudes teadet korrata ning ette kanda oma tähelepanekuist teel (õpilasele märkamata asetatakse vaiale peakiri kas inimvigastuse, lõhkemata pommi, keemilise ründaaine pritsmete või muu kahju kohta).

KVS tegevkonddaste harjutusi tuleb korraldada ka pimedal ajal, pannes erilist rõhku orienteerumisele ja liikluse juhtimisele pimedas ning pimendamise distsipliini nõuete järelevalvele.

KÕ juhtide ettevalmistus.

KÕ juhtide ettevalmistus jaguneb kolme ossa: 1) nooremate KÕ juhtide õppekursus, 2) KÕ juhtide õppekursus ja 3) kõrgemate KÕ juhtide õppekursus.

Nooremate KÕ juhtide õppekursus. Väljaõpe teostub Siseministrilt kinnitatud normaalkõrgeõppekava kohaselt kestusega 20 õppetundi, neist 14 teoreetilist ja 6 praktilist. Kursusele pääsemise eeltingimuseks on, et vastuvõetav peab olema lõpetanud vähemalt KÕ üldettevalmistuse kursuse või sooritanud katsed selle kursuse õppekava ulatuses.

Nooremate KÕ juhtide kursus haarab kõik need teemad, mis leiavad käsitlust KÕ tegevkonddaste ettevalmistuse kursusel, et anda juhtidele kõigekülgseid teadmisi KÕ tegevkonddaste eriettevalmistuse alalt. Täiendavate ainetena leiavad käsitamist remont- ja päästetegevus, KÕ korraldus elamus, asutises, ettevõttes või hoonete grupis, KÕ rakendus- ja väljajõu ja väljajõu.

Väljaõppe korraldusel tuleb erilist tähelepanu pöörata KÕ rakenduskonna organiseerimise ja tegevkonddaste töö juhtimise oskusele. Paremaid õpilasi sel alal saadakse näitlike õppuste korraldamisega elamus, asutises, ettevõttes ja hoonete grupis, kus nii juhtide kui tegevkonddlaste ülesandeid läidavad õpilased ise. Igale sellisele harjutusele

järgnegu põhjalik arutus õpilaste hulgast määratud oponentide kaasabil.

Praktiliste õppuste teostamist kergendab tunduvalt vajalike õppeabinõudega varustatud õppepolügoon, mis on KÕ tegevkondatele ka suviseks laagriplatsiks.

Kõ juhtide ja kõrgemate KÕ juhtide õppekursus viiakse läbi Siseministeeriumi korraldusel erioppekavade kohaselt. Väljaõpe jaguneb teoreetiliseks ja praktiliseks. Erilist tähelepanu väärivad küsimused, mis on seoses organisatsioonide vahelise koostöö ja juhtimise korraldamisega. Ülesannete lahendamise auditooriumis on kasulik teostada plaanmängude abil.

Plaanmänge võidakse korraldada nii väiksemaile kui suuremaile gruppidele. Mänge on soovitatav alata väiksemate gruppidega, et õpilased võtaksid kõik otseselt mängust osa.

Plaanmänguks on vaja asula seinaplaan suures mõõdus ja igale õpilasele sama asula vähemamõelduline plaan. Asula KÕ juhi käsutuses olevad jõud ja abinõud kirjutatakse tahvlile tabeli kujul. Ohustpommituste läbi tekitatavaid kahjusid on soovitatav märkida tuleefektide või lipukestega. Kellaaja tähistamiseks ülesande kohaselt on vajalik õppeajanäitaja.

Mängu käiku juhivad õppuste juhataja. Et õhurnakkust mitte valepilti kujutada, on soovitatav, et õppuste juhataja töötaks välja tööoludele vastava purustuste kava ja selle kava alusel teeb siis teatavaks kohaliku sidevaatluse organeilt üksteise järele saabunud teated purustuste ja kahjude kohta. Õpilased rakendatakse alluvate KÕ juhtide (jaoskonna- või rajoonijuhid) kohusesse ja igaüks neist lahendab neid ülesandeid, mis puutuvad nende tegevusrajoonesse.

On soovitatav õpilasele anda vastavad teated kätte kirjalikult ja nõuda neilt samuti kirjalikult olukorra hindade ja antud kaskude ning korralduste esitamist.

Enne harjutusmängudele üleminekut on soovitatav olukorra hinnat ja käskude ning korralduste andmist lahendada õpilastega koos, et anda neile praktilisi juhiseid kirjalike käskude koostamiseks.

Plaanmängude väärtus suureneb, kui neile järgneb üksikasjaline arutus. Väljaõppe edukuseks on soovitatav õpilasele mitte peale suruda ülesande šabloonilisi lahendusviise, vaid aktsepteerida nende asjalikult hinnatud ja põhjendatud seisukohti. Tegelik elu loob alati selliseid olukordi, mida kunagi ei suudeta ette näha või kätte õppida klassipingil. Seepärast on selge ja põhjendatud otsus parem kui drillipärane lahendus.

KÕ eriteadlaste ettevalmistamine.

KÕ eriteadlaste väljaõpe tingib erikursuste korraldamist meditsiin- ja veterinaararstidele, arhitektidele, inseneridele, keemikutele ja rohuteadlastele. Nende väljaõpet võib teostada ka ühisel kursusel. Erikursused korraldatakse erioppekavade kohaselt.

Erikursuste korraldamisel tuleb peamist tähelepanu pöörata praktilisele väljaõppele, eeldades seda, et kuulajail vastavad eelteadmised juba olemas. Väljaõppe lõppeesmärgiks on, et kursuse lõpetanud isikud suudaksid lahendada neid küsimusi, mis KÕ korraldamise ja teostamise alal kuuluvad nende erialasse.

KÕ instruktorite ettevalmistus.

KÕ instruktorite ettevalmistus toimub vastavaal kursusel erioppekava kohaselt. Kursusile võetakse isikuid, kel annet ja vilumusi pedagoogilise töö alal ja kes on lõpetanud vähemalt KÕ nooremate

juhtide õppekursuse. Väljaõppet pöörata erilist tähelepanu praktiliste õppetundide läbiviimise oskusele, kusjuures instruktoriga poolt ettenäidatavad tegevused ja võtted peavad olema puhtad ning laimatud. Kursuse lõpetanud isikud peavad põhjalikult tundma KÕ abinõude ja tööriistade materjalos ja nende käsitamist ning suutma iseseisvalt korraldada KÕ üldettevalmistamise, tegevkondate ja nooremate juhtide väljaõpet.

KÕ õpetus koolides.

Kodanliku õhukaitse õpetuse alustamiseks koolides on tarvis eeskätt ette valmistada õpetajate kaader ja soetada hädavajalisi õppevahendeid. Õpetajate ettevalmistus toimub kodanliku õhukaitse kursuste kaudu, mis ainete käsitluse ulatusele ja oskuste nõudeilt peaksid vastama KÕ instruktorite ettevalmistuse kursusele. Kuna enamikul õpetajaist pole võimalik enne instruktorite kursust läbi teha KÕ nooremate juhtide õppekursust, nagu see on nõutav instruktorite kursusele astujate kohta, siis tuleb õpetajate KÕ kursuste õppekava vastavalt täiendada.

KÕ üldkava kohaselt (§ 46) korraldab õpetajate väljaõpet KÕ alal Haridusministeerium, kes koostab selleks ka vastavad õppekavad. Kuigi nõuded teadmises KÕ alal alg- ja keskkooli lõpetanute suhtes on erinevad, poleks tarvidust vastavate koolide liikide õpetajaid erinevate KÕ õppekavade kohaselt ette valmistama hakata, kuna ainete ulatus on niigi piiratud. Mõningaid muudatusi õppekavades on tarvis läbi viia kutsekoolide (mere- kool, tehnikakool j.t.) õpetajate ettevalmistuse alal, mis tingitud nende koolide väljaõppe erinevusest.

KÕ õppekavad koolidele koostab Haridusministeerium kokkuleppel Sise-, Sotsiaal- ja Sõjaministriga.

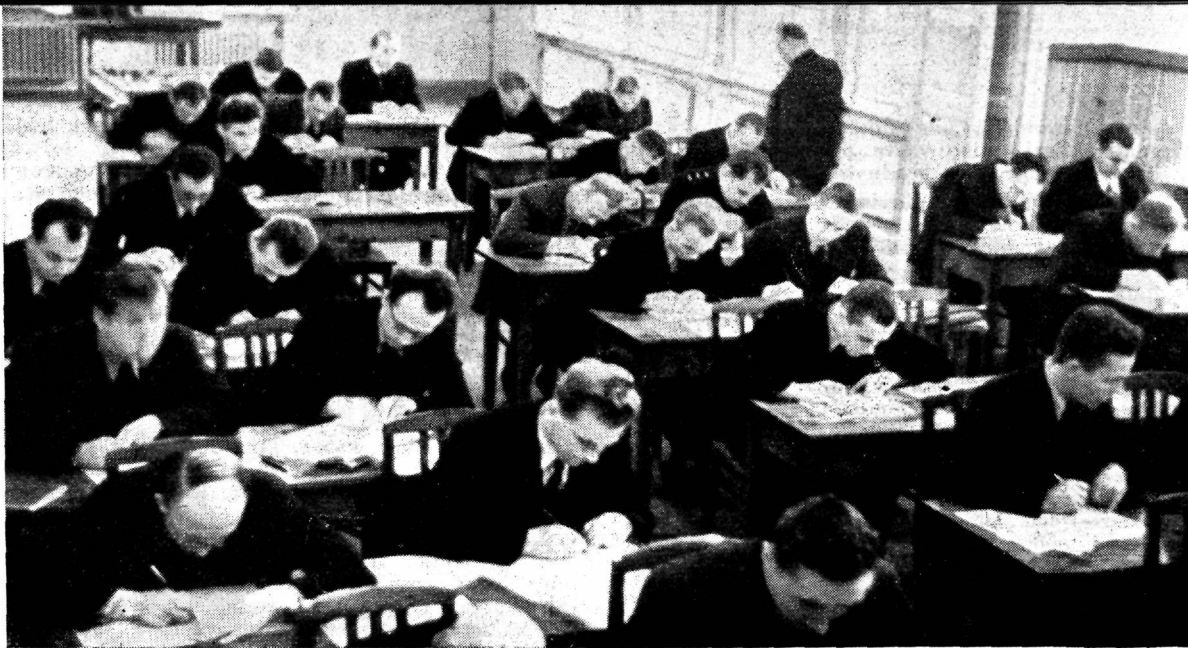
KÕ väljaõppe koolides toimub üldiselt samul põhimõtteil ja samas korras nagu riigikaitse õppuskü. Siin on võimalikud ka mitmesugused erinevused. Suurema osa KÕ teoreetilistest väljaõppet on võimalik siduda teiste õppeainete käsitlusega, nagu ajaloo, maadeteaduse, loodusloo, keemia, füüsika, matemaatika jt. õppetundidega, ilma et ühe või teise aine käsitlus kannataks selle all. Praktilisi harjutusi on võimalik omakorda ühendada kehalise kasvatus tundidega. Eriti sobivad selleks on mitmesugused tegevusharjutused gaasitorbikus, teadete edasitoimetamise teenust jne.

Noorsoo väljaõppe teostamisel ning vastavate õppekavade koostamisel tuleks üldiselt silmas pida, et algkooli lõpetajad omandaksid KÕ alal elanike üldettevalmistuse teadmised, kesk- ja kutsekoolide lõpetajad — teadmised nooremate KÕ juhtide õppekursuse ulatuses ja kõrgemate õppeasutuste lõpetajad: arstid, keemikud, rohuteadlased, arhitektid ja insenerid — teadmised vastavate KÕ eriteadlaste õppekavade ja teised — KÕ instruktorite õppekavade ulatuses.

KÕ väljaõppe korraldamine koolide kaudu võib mõne aastaga kodanliku õhukaitse mõisted meie rahva kodudesse, mis aitab tunduvalt kaasa kodanike seas levinud suurendatud õhuohu kartuse kaotamisele ja annab moraalset jõudu ja usku oma kodu kaitse korraldamise võimalusisse ka siis, kui vastane peaks meist olema mitmekordselt ülekaalus.

Kõ manöövrivid. Kõige paremaid ja tegelikule olukorrale lähedaseid õpiseid kodanliku õhukaitse korraldamise alal saadakse hästi korraldatud KÕ manöövreil. Et manöövreile anda rohkem reaalsust ning tõepärasust, on tarvis neid korraldada koos sõjaväe harjutustega, mis võimaldab ühtlasi kodanlikel võimalusel astuda lähemasse kontakti tegeliku töö juures nende sõjaväe juhtidega,

Möödunud kuus korraldati Siseministeeriumi korraldusel KÕ kursus riigi- ja omavalitsuste asutisile ning organisatsioonide ametisikule. Pildil näeme kursustasi tööhoos

J. KLESMENT

KUIDAS SAABUB SEADUS

Eelnõu teisel lugemisel on Riigivolikogu liikmeil õigus sõna saada eelnõu iga üksiku osa või paragrahvi kohta, kui ka eelnõu või selle üksikute osade sissejuhataste ja pealkirja kohta, samuti teisel lugemisel peetavatel üldlääbirääkimistel, mitte rohkem kui kaks korda, sellest esimesel korral kuni 45 minutit ja teisel korral kuni 15 minutit. Vabariigi Valitsuse liikmeil, Riigikontrolööril ja selleks volitatud esindajail, samuti aruandjal ei ole piiratud kõneaega, samuti võivad nad sõna tarvitada piiramata arvu kordi.

kelledega neil tuleb KÕ alal koos töötada sõja korral.

Kuna KÕ manöövrid taotleavad mitte üksi KÕ juhtide ja tegevkondate praktilist väljaõpet, vaid õhudistsipliini katset kogu asula ja tema ümbruse elanikele, siis on tarvis, et elanike osavõtt manöövriteist ning käitumine manöövrite ajal korraldataks vastavate suundmäärustega.

Manöövrite edukaks kordamiseks on tarvilik, et manöövrite eel (umbes 2 nädala kestel) toimiks intensiivne selgitustöö, millega selgitatakse õhudistsipliini nõudeid, alarmisignaale ja käitumist õhualarmi korral ning antakse praktilisi näpunäiteid iseenese, lähemate ja oma kodu kaitseks õhuväenlase vastu.

Manöövritel tuleb erilist tähelepanu pöörata õhuvaatlusteenistuse ja kohaliku vaatluse organite koostööle, pimendamise, varjumise ja liikluse distsipliinile. Õppuste heale kordamiseks aitab tunduvalt kaasa, kui KÕ juhid ja manöövrid jälgivad võimude esindajad täidavad eeskujulikult elanike kohta kehtima pandud KÕ nõudeid.

Manöövriteist osavõtivate KÕ jõudude koostöö juhtimiseks ja KÕ üksuste tegevuse jälgimiseks on vajalik moodustada vahekohtu aparaat.

Samuti kui esimesel lugemisel saab aruandja lõppsõna, kui kõnelejate nimekiri on läbi, ning sellele järgneb arutusel oleva eelnõu osa hääletamine. Tehtud parandusettepanekud hääletatakse esimesena. Paranduste vastuvõtmisel hääletatakse komisjoni poolt esitatud ettepanek ühes vastuvõetud parandusega, parandusettepaneku tagasilükkamisel hääletatakse komisjoni poolt esitatud ettepanek. Hääletamisega otsustab koosolek eelnõu osa vastuvõtmise või tagasilükkamise, kusjuures eitav ettepanek (s. o. ettepanek eelnõu osa tagasilükkamiseks) ei tule iseseisvalt hääletamisele, vaid eelnõu osa vastuvõtmise või tagasilükkamise otsustab eelnõu osa poolt ja vastu antud hääle vahekord.

Teine lugemine lõpetatakse, kui on hääletatud eelnõu kõik osad või paragrahvid ühes ettepanekud parandustega kui ka sissejuhatused ja eelnõu pealkiri.

Teisele lugemisele järgneb järgmisel Riigivolikogu koosolekul eelnõu kolmas lugemine. Kolmandal lugemisel võib eelnõu arutada ainult teisel lugemisel hääletamisel olnud paranduste ja algettepanekute piires, s. o. hääletamisele tulevad ainult need Riigivolikogu liikmete või Vabariigi Valitsuse esindajate poolt tehtud parandusettepanekud, mis tehakse kujul, nagu need on tehtud teisel lugemisel ja tagasi lükatud, või juhtumil, kui teisel lugemisel parandusettepanek vastu on võetud, siis kujul nagu vastav eelnõu osa on esitatud komisjoni poolt.

Kolmandal lugemisel saavad Riigivolikogu liikmed sõna ainult üks kord iga eelnõu osa või paragrahvi kohta ja mitte üle 15 minuti. Muus osas toimub kolmas lugemine samas korras nagu teine lugemine.

Nagu eelpool tähendatud, jääb kolmas lugemine ära, kui teisel lugemisel pole vastu võetud parandusi, või kui teisel lugemisel on vastu

võetud parandusi, siis juhtumil, kui kolmanda lugemise ärajätmise vastu ei ole vähemalt üks neljandik koosoleku seaduslikust koosseisust.

Eelnõu lõplik redigeerimine antakse redaktsioonikomisjonile, kes koosneb kolmest liikmest ja eelnõu aruandjast või aruandjaist. Redaktsioonikomisjoni antakse eelnõu teise ja kolmanda lugemise vahel, või kui kolmas lugemine ära jääb, pärast teist lugemist. Riigivolikogu juhatusel on õigus anda eelnõu redaktsioonikomisjoni ka enne eelnõu teist lugemist või enne eelnõu päevakorda määramist. Redaktsioonikomisjon ei saa teha sisulisi parandusi.

Kui eelnõu eeltähendatud korras on vastu võetud, samuti vastu võetud redaktsioonikomisjoni redaktsioonilised parandused, järgneb eelnõu lõpphääletus. Eelnõu lõpphääletusel vastuvõtmisel loetakse see Riigivolikogu poolt vastuvõetud eelnõuks. Lükatakse eelnõu Riigivolikogu lõpphääletusel tagasi, on eelnõu ära langenud.

Riigivolikogu poolt vastuvõetud seaduse-eelnõu saadab Riigivolikogu juhatus Riiginõukogule.

Riiginõukogus toimub eelnõu arutamine samas korras kui Riigivolikogus, s. o. eelnõu antakse komisjoni, tuleb komisjoni ettepanekul Riiginõukogu koosolekul esimesele, teisele ja vajaduse korral kolmandale lugemisele, vaadatakse läbi redaktsioonikomisjonis ja kuulub lõpphääletamisel vastuvõtmisele, — erandiga, et Riiginõukoguski ei ole arutamise aluseks enam Vabariigi Valitsuse või Riigivolikogu liikmete poolt algatatud eelnõu, vaid Riigivolikogu poolt vastuvõetud eelnõu.

Riiginõukogu on eelnõu arutamisel ajaliselt piiratud, ta peab oma otsuse Riigivolikogu poolt vastuvõetud eelnõu kohta tegema 30 päeva jooksul, arvates eelnõu saamisest Riigivolikogu juhatuselt. Riigikogu Töökorra seadusega võidakse mõnede eelnõude või eelnõude liikide kohta seda tähtaega pikendada või lühendada (kehtiv Töökorra seadus ei sisalda vastavaid eeskirju, seepärast on Riiginõukogul praegu kõigi eelnõude kohta ainult 30-päevane tähtaeg). 30-päevase tähtaja hulka ei loeta Riigikogu istungjärkude lõpetamise või katkestamise juhtumil aega, millal Riigikogu ei ole koos (Ps § 64).

Eeltoodu sisaldab eneses algatatud seaduse-eelnõu arutuse käigu Riigivolikogus ja Riiginõukogus.

Millal saab eelnõu Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks? Selle kohta leiduvad eeskirjad Ps-e § 95 ja Riigikogu Töökorra sead. § 26.

Olenedes eelnõu arutamisest ja vastuvõtmisest Riiginõukogus, tuleb eelnõu seaduseks saamisel eraldada kaht juhtu: 1) kui Riiginõukogu ei tee Riigivolikogu eelnõus parandusi; 2) kui Riiginõukogu teeb Riigivolikogu eelnõus parandusi.

Esimesel juhtumil, s. o. kui Riiginõukogu ei tee Riigivolikogu eelnõus parandusi, on eelnõu saanud seaduseks selle lõpphääletamisel vastuvõtmisega Riiginõukogu poolt ja sellest teatamisega Riigivolikogu juhatusle. Samuti on eelnõu saanud Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks, kui Riiginõukogu 30 päeva möödumisel, arvates Riigivolikogu eelnõu saamisest, pole teatanud oma seisukohta.

Teisel juhtumil, s. o. kui Riiginõukogu teeb Riigivolikogu eelnõus parandusi, tulevad Riiginõukogu poolt vastuvõetud parandused arutu-

sele Riigivolikogus, misjuures võivad aset leida alljärgnevad juhtumid:

1) kui Riigivolikogu ühineb Riiginõukogu poolt tehtud parandustega, loetakse eelnõu Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks; vastava otsuse teeb Riigivolikogu sellekohase komisjoni ettepanekul;

2) kui Riigivolikogu ei ühine Riiginõukogu poolt tehtud parandustega kas osaliselt või kogu ulatuses, annab Riigivolikogu juhatus eelnõu kokkukõlastamiskomisjoni, teatades sellest Riiginõukogu juhatusle. Kokkukõlastamiskomisjon koosneb mõlema koja vastavate komisjonide esimeestest, abiesimeestest ja eelnõu aruandjaist ning kaasaruandjaist. Kokkukõlastamiskomisjon arutab eelnõu neis piires, kui võrd Riiginõukogu on teinud Riigivolikogu eelnõus parandusi ja kui võrd Riigivolikogu nendega eeltähendatud (p. 1) korras arutamisel pole ühinenud. Kokkukõlastamiskomisjon püüab leida ühist seisukohta kodade vahel ning töötab tarbekorral välja oma ettepaneku. Otsustamisel hääletavad mõlema koja vastava komisjoni esindajad eraldi. On kokkukõlastamiskomisjon sel viisil jõudnud ühisele seisukohale, läheb eelnõu mõlemale kojale, kes arutavad eelnõu kokkukõlastamiskomisjoni ettepaneku piires. Asuvad mõlemad kodad eelnõu lahtiste osade suhtes ühisel seisukohal, loetakse eelnõu Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks;

3) kui kokkukõlastamiskomisjon eeltähendatud korras arutamisel ei ole jõudnud eelnõu lahtiste osade suhtes ühisele seisukohale, samuti, kui Riigivolikogu või Riiginõukogu kokkukõlastamiskomisjoni ettepaneku arutamisel ei ole asunud ühisele seisukohale, loetakse kokkukõlastamismenetlus nurjunuks ja eelnõu läheb arutamisele Riigivolikokku. Võtab Riigivolikogu seaduse-eelnõu lahtised osad uuesti vastu tema poolt enim vastuvõetud kuju oma seadusliku koosseisu 3/5 hääletamusega (s. o. vähemalt 48 häälega), loetakse eelnõu Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks. Ei saavuta eelnõu lahtised osad seda enamust, on kogu eelnõu ära langenud.*)

Riigikogu Töökorra seaduse ja ajutise kodukorra eeskirjad ei sisalda otseseid eeskirju selle kohta, kuidas toimida siis, kui Riiginõukogu on kogu ulatuses otsustanud tagasi liikata Riigivolikogu poolt vastuvõetud eelnõu, kuid Põhiseaduse § 95 viimase lõike sõnastusest, et eelnõu esitatakse väljakuulutamiseks, „kui Riigivolikogu ei ole võtnud vastu parandusi“.

*) Autori arvates oleks vajalik Riigikogu Töökorra seadust kõnesolevas osas muuta selles mõttes, et juhtumil, kui kokkukõlastamiskomisjon ei saavuta ühist seisukohta, kokkukõlastamismenetlust ei loeta veel nurjunuks, vaid et eelnõu lahtised osad pärast kokkukõlastamiskomisjoni otsust läheksid veel kord mõlemasse kotta arutusele. Kodad võiksid siis uute asjaolude tõttu — kokkukõlastamiskomisjoni töö ebaõnnestumisel — oma endisi seisukohti revideerida ja ühisele seisukohale jõuda. Praeguse Töökorra seaduse eeskirjade järgi oleneb täiesti väikesearvulisest kokkukõlastamiskomisjoni enamusest eelnõu andmine Riigivolikogu lõplikule otsustamisele, mis peab toimuma väga suure hääletamusega. Selle enamuse saavutamise Riigivolikogus ei ole alati kerge ja tulemuseks on kogu seaduse läbikukkumine üksikute lahkeldelise tõttu kodade vahel, mis võivad olla võrreldes seaduse enesega siiski väikeseulatuslikud.

givolikogu hoolimata Riiginõukogu vastupidisest seisukohast või kokkõlastamismenetluse nurjumisel, võtab vastu kas kogu eelnõu või selle üksikud osad endisel tema poolt vastuvõetud kujul oma seadusliku koosseisu 3/5 hääleteenamusega, tuleb järeldada, et ka sel puhul eelnõu Riigivolikogus tuleb arutamisele ja loetakse Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks, kui see Riigivolikogu poolt endisel kujul 3/5 hääleteenamusega uuesti vastu võetakse.

Eelmainitud otsused kodade vahel ühise seisukoha leidmisel teevad mõlemad koad otsuse korras ühel lugemisel, kusjuures sõna kasutamisel kehtivad eelnõu esimese lugemise kohta käivad eeskirjad.

Mis puutub seadusisse, mis kuuluvad vastuvõtmisele Riigikogu üldkoosoleku poolt, siis toimub nende arutamine samas korras, mis on ette nähtud Riigivolikogu kohta ja need loetakse Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks, kui need Riigivolikogu üldkoosolekul lõpphääletusel vastu on võetud.

Kui seaduse-eelnõu Riigikogu volituste lõppemisel ei ole lõplikult vastu võetud, s. o. ei ole saanud Riigikogu poolt vastuvõetud seaduseks, loetakse see Ps § 97 järgi Riigikogus äralanenuks.

Eelnõu arutamise ja Riigikogu poolt vastuvõtmise osas peatume lõppeks veel kahe küsimuse juures. Esiteks, millises ulatuses arutavad Riigikogu organid eelnõusid, ja teiseks, milline on Vabariigi Valitsuse osa eelnõude arutamise käigus.

Nagu eelpool tähendatud, peab iga seaduse-eelnõu olema põhiseaduslikus korras algatatud. Järelikult määratakse eelnõu algatusega ulatus, mille piires toimub eelnõu arutamine. See leiab lähema väljenduse Ps § 93, mis sõnaselgelt ütleb, et ainult „algatatud eelnõud kuuluvad vastuvõtmisele“. Sellest järgneb, et juhtumil, kui on algatatud eelnõu mõne seaduse mõne osa muutmiseks, siis ei ole Riigikogu organil võimalust eelnõu arutamise korras käsitleda ja vastu võtta muudatusi seaduse muu osis, vaid kui seesugune vajadus tekib, tuleb kas Vabariigi Valitsusel või Riigivolikogu ühel viiendikul liikmeil algatada eelnõu seaduste teiste osade muutmiseks ja neid võiks juhtumil, kui need vastu võetakse ja vastuvõtmise toimub ühel ajal, liita ühte seadusandlikku akti ennem algatatud seadusega. Samuti ei ole võimalik ilma algatuseeta muuta või täiendada muid seadusi, mis võivad ühenduses olla algatatud seadusega. See seisukoht on tingitud sellest, et vastasel korral parlament arutamise korras ära jätkaks ühe tähtsa lüli seadusandlikus protseduuris, s. o. eelnõu algatuse, ja et sellisel juhtumil võiksid seaduse algatajaina esineda ka üksikud parlamentari liikmed, mida aga Põhiseadus ei võimalda. Siis võiks ju veel edasi minna ja parlament võiks arutuse korras asuda algatatud eelnõu täiendamisele osis, mis üldse ei kuulu parlamendi algatusele, nagu riigikaitsealised küsimused. Samuti võiks sarnasel korral Riiginõukogu vastu võtta osi, mida pole algatatud, kuid Ps ei tunne üldse eelnõu algatust Riiginõukogu poolt.

Ülaltoodud seisukohale asus Riigikogu üldkoosoleku juhatus oma otsusega 14. detsembril 1938.

Edasi on Riigikogu organid piiratud eelnõus seesuguste muudatuste tegemisel, mis käsitlevad riigi tulude vähendamist või kustutamist

või kulude suurendamist. Seesugused muudatustepanekud võivad tulla hääletamisele ainult siis, kui nendega nõustub Vabariigi Valitsus Vabariigi Presidendi teadmisel.

Algatatud eelnõu piires võivad parlamendi organid peale eeltähendatu teha otsuseid ja vastu võtta muudatusi niivõrd, kui nad seda peavad tarvilikuks.

Milline on Vabariigi Valitsuse osa seaduse-eelnõude arutamise käigus?

Põhiseaduse § 63 järgi Riigikogul, Riigivolikogul ja Riiginõukogul on õigus nõuda Peaministri või üksikute ministrite ilmumist oma koosolekule seletuste andmiseks. Peaministril ja ministrel on õigus anda seletusi Riigikogu üldkoosolekul, Riigivolikogus ja Riiginõukogus ning nende komisjones, ja § 62 järgi määrab seadus Vabariigi Valitsuse õigused ja kohused Riigikogu organeis.

Riigikogu Töökorra seaduse 4. peatükk (§ 12—14) kui ka ajutise kodukorra eeskirjad määravad lähemalt Vabariigi Valitsuse liikmete õigused Riigikogu organeis.

Nende eeskirjade kohaselt on Vabariigi Valitsuse liikmeil õigus osa võtta Riigikogu üldkoosolekuist, Riigivolikogu ja Riiginõukogu koosolekuist ja nende komisjonest. Neist koosolekuist teatatakse neile ühiseil alusel Riigivolikogu ja Riiginõukogu liikmetega, kuid igal juhtumil kirjalikult. Väljakuunenud tava kohaselt teatatakse komisjoni koosolekuist neile ministreile, kes eelnõule on alla kirjutanud.

Vabariigi Valitsuse liikmeil on sõnaõigus kõigi parlamendi organite koosolekuil, kusjuures nad võivad piiramatult sõna tarvitada ja nende kõneae ei ole piiratud. Neil on õigus sõna tarvitada väljaspool järjekorda, nõuda koosolekute kinniseks ja materjalide salajaseks kuulutamist, päevakorra täiendamist, arutusel oleva eelnõu andmist komisjoni, päevakorrapunktide ümberpaigutamist ning päevakorrast mõne punkti ärajätmist. Viimased toimingud leiavad aset Vabariigi Valitsuse liikme sellekohasel nõudel, ilma et need tuleksid hääletamisele, arvatud välja koosolekute kinniseks kuulutamine, mis Ps § 75 järgi võib toimuda ainult 2/3 koosolevate liikmete nõusolekul.

Oma ametialal omavad Riigikontrolör, Õiguskantsler ja Riigisekretär Vabariigi Valitsuse liikmetega ühesuguseid õigusi.

Edasi „Vabariigi Valitsus määrab kõrgemate riigiametnikkude hulgast isikud, kel on õigus esineda Vabariigi Valitsuse nimel Riigikogu üldkoosolekul, Riigivolikogu ja Riiginõukogu koosolekuil ning nende komisjonides, ja saadab nende nimekirja kodade juhatustele.“ Neil isikutele on Vabariigi Valitsuse poolt antud volituste piires samad õigused, mis Vabariigi Valitsuse liikmeil.

Vabariigi Valitsuse sellekohaste otsuste kohaselt on määratud Vabariigi Valitsuse üldesindaja, õigusega esineda Riigikogu kõigis organeis kõigi Riigikogus arutusel olevate küsimuste kohta. Vabariigi Valitsuse üldesindaja otseseks ülesandeks on läbikäimine Riigivolikogu ja Riiginõukogu juhatustega, Valitsuse esindajate töö ühtlustamine, korraldamine, et Valitsuse esindajad osa võtaksid komisjoni tööst, kui ka isiklikult esinemine komisjones ja kodade koosolekuil. Vabariigi Valitsuse üldesindaja ülesanded on pandud praegu Valitsuse nõunikule.

Edasi on määratud Vabariigi Valitsuse esindajaiks ministriabid, ministeeriumide direktorid

Teopaigajälgede mikroskoobilise uurimise osatähtsus moodses süütegude jälitamises on üldiselt tuttav. Ent peab mõnma, et mainitud ekspertiisiala rakendamine praktikas on sageli seotud suurte raskustega. Esemelle jäänud jälgede mikroskoobiline uurimine võib toimuda kahesuguseis tingimusi: neid kas vaadeldakse esemel enesel nende algupärasas asetuses, kusjuures valgus juhitakse uuritavale esemele, või toimetatakse uurimist läbivalgustamise teel, milleks jäljesubstants tuleb eraldada esemelt ja asetada katsuklaasile.

Esimesel juhtumil säilitavad jäljed (pritsmed, mustuseplekid, tolm jne.) küll oma esialgse asetuse ja struktuuri, kuid seejuures peab leppi-

ja rida muid ametnikke, kes esinevad Riigikogu vastavais organeis vastava ministri poolt määratud volituste piires ja ministri poolt määratud eelnõude kohta.

Vabariigi Valitsuse esindajad võtavad osa eelnõu arutamises komisjones, andes vajalikke seletusi ning tehes ka ise vajaduse korral parandusettepanekuid eelnõu kohta. Tähtsamate eelnõude puhul võtavad ministrid isiklikult osa komisjoni tödest.

Kodade koosolekul esinevad eelnõude puhul peamiselt ministrid, vajaduse korral ka Vabariigi Valitsuse poolt määratud esindajad.

Kui Peaminister teatab eelnõu esitamisel, et vastav eelnõu on kiireiseloomuline, võtab Riigivolikogu ja Riiginõukogu seda tööde korraldamisel arvesse (Töökorra s. § 9).

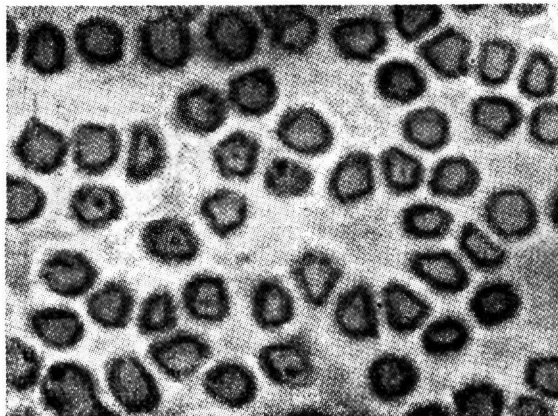
Vabariigi Valitsusel on õigus tema poolt algatatud eelnõu kirjalikult tagasi anda, olgu see arutusel komisjonis või lugemisel Riigivolikogus või Riiginõukogus (Töökorra sead. § 10).

Vabariigi Valitsuse esindajail on õigus nõuda seisukoha võtmiseks Riigivolikogus, Riiginõukogus või nende komisjones tehtud muudatusettepanekuid. Kui muudatused käsitlevad riigi tulude vähendamist või kustutamist või kulude suurendamist, võivad need tulla otsustamisele ainult Vabariigi Valitsuse nõudel Vabariigi Presidendi teadmisel (Töök. s. § 11).

Riigivolikogu liikmete poolt algatatud eelnõud saadetakse enne nende arutusele võtmist Vabariigi Valitsusele seisukoha võtmiseks (Töökorra s. § 11).

Nagu ülaltoodust selgub, toimub seaduseelnõude arutamine parlamendi organeis tihedal koostööl Vabariigi Valitsusega. See koostöö Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse vahel peab tagama, et seadusi kõigiti küpselt kaalutaks ning neile antaks nii sisult kui vormilt ajakohane ilme.

ma võrdlemisi nõrga suurendamise võimalusega ning teisest küljest on mikroskoobiliste struktuuride kindel äratundmine palja pinnavalgustamisega, ilma läbivalgustamiseta, mõnevõrra riskantne. Tugevamaks suurendamiseks vajatakse läbipaistvaid preparaate ja nende uurimist läbivalgustamise abil. Selleks, et valmistada jälgedest kõlvulisi läbipaistvaid preparaate, tuleb jäljesubstants eelkõige eemaldada esemeist ja transporteerida laboratooriumi. Seni tehti seda tavaliselt kratsimise või hõõrumise teel, kusjuures kahtlased kraaped või puru koguti pudelikesse

Joon. 1

või ümbrikku. Sellega mitte üksnes ei hävitatud substantsi osade esialgne aetus ja rikutud nende struktuuri, vaid olude kohaselt läks väärtusliku uurimismaterjali ka lihtsalt kaotsi. Sageli on need jäljed niivõrd väikesed ja nõrgad, et neid ei saagi eemaldada kirjeldatud viisil. Samuti võib kogutud materjal kannatada saatmisel laboratooriumi.

Seepärast kriminaaltehnikud on otsinud talitusviise, mis oleksid vabad eespoolkirjeldatud puudusist. „Politseilehe“ käesoleva aasta nr. 3/4 leidub kirjeldus ühest seesugusest, mis leiutatud rootslase dr. Karlmarki poolt — jälgede konserveerimine copioliga, mis olles lihtis ja odav, vastab kõrgel määral otstarbele. Ent Karlmarki talitusviisi juures jäi lahtiseks, kas copioliga kaasavõetud jälge on võimalik uurida ka mikroemilisel. Nüüd on sakslane dr. E. Voigt

väliseid
luse vii
täiendav
fakti t
ametirõ
seisneva
dada p

1777

basenahaks, nõuse kabja vigastuste kinnikatmine, et seega varjata nimetatud puudust. Täiendades või asendades sõnu, sellised konkludenttoimingud, nagu näeme, võivad kõrvuti sõnadega olla üheväärselt võimsad pettuse sooritamiseks.

Pettuse tsiviilõiguslik tähendus piiritletakse seega, nagu eelpool öeldud, et petja kasutab pahatahtlikult teisele poolele tundmatuid fakte oma huvides. Siinjuures kerkib küsimus, kas teise isiku vea või teadmatuse kasutamisest piisab kriminaalse pettuse sooritamiseks, või peab selleks viga või eksimust teises isikus teadvalt õhutama. Kas on küllalt, kui tõest vaigitakse, või peab seda moonutama? Küsimuse esimesele poolele tuleb vastata eitavalt, sest siinjuures peab silmas pidama, et teise vea kasutamist tuleb õigupoolest lugeda eksija — veategija teadmiste puudumise kasutamiseks. Kuid teadmised moodustavad igakord mitte kergesti saavutatava kapitali, mis ei ole koormatud juriidilise kohustusega tasuta jagamiseks. Lõppeks, kui kannatanu sattus eksitusse tema oma süü või ettevaatamatuse tagajärjel, siis sel juhul on rakendatav üldtuntud määratlus: ius vigilantibus scriptu mest (õigus on valvsaille kirjutatud). Kõigist ülalloodud kaalutlusist selgub, et neil juhtumel, kui on tegemist ainult vea, eksimuse kasutamisega, ilma et ülalloodud nähted oleksid õhutatud, ürajatatud, heakskiidetud või tõsitatud, pole tegemist kriminaalselt karistatava pettusega. Seejuures on pettuse mõisteks küllaldane iga tegevus, mis on sihitud mitte ainult petetava mõttes valekujutluse tekitamiseks, vaid ka sellise kujutluse kinnitamiseks — tõsitamiseks, olgugi et kannatanu sattus eksitusse oma süü läbi. Vea õhutamist ja tõsitamist on võimalik sooritada nii sõnade kui tegudega.

Sellised on juriidilised — kriminaalse pettuse piirid, millede kaudu ta eristub tsiviilõiguslikust pettusest. Viimaks nimetatu on laiaulatuslikum, ta osutab lepingu sõlmimisel või täitmisel igale pahauskusele (dolus malus, vt. ka BES. § 2977 juurde kuuluvat arhailise iseloomuga märkust, mis nagu õigustab pettust mõningail juhtumel).

KELMUS

S. KURESOO

KRIMINAALKOMISSAR VALGAS

TEOPAIGAJÄLGEDE KAASAVÕTMINE lakkfilmi abil

Teopaigajälgede mikroskoobilise uurimise osatähtsus moodses süütegude jälitamises on üldiselt tuttav. Ent peab mõnma, et mainitud ekspertiisiala rakendamine praktikas on sageli seotud suurte raskustega. Esemelile jäänud jälgede mikroskoobiline uurimine võib toimuda kahesuguseis tingimusi: neid kas vaadeldakse esemel enesel nende algupärasas asetusas, kusjuures valgus juhatakse uuritavale esemele, või toimetatakse uurimist läbivalgustamise teel, milleks jäljesubstants tuleb eraldada esemelt ja asetada katsuklaasile.

Esimesel juhtumil säilitavad jäljed (printsmed, mustuseplekid, tolm jne.) küll oma esialgse asetuse ja struktuuri, kuid seejuures peab leppi-

ja rida muid ametnikke, kes esinevad Riigikogu vastavais organeis vastava ministri poolt määratud volituste piires ja ministri poolt määratud eelnõude kohta.

Vabariigi Valitsuse esindajad võtavad osa eelnõu arutamisest komisjones, andes vajalikke seletusi ning tehes ka ise vajaduse korral parandusettepanekuid eelnõu kohta. Tähtsamate eelnõude puhul võtavad ministrid isiklikult osa komisjoni tööst.

Kodade koosolekul esinevad eelnõude puhul peamiselt ministrid, vajaduse korral ka Vabariigi Valitsuse poolt määratud esindajad.

Kui Peaminister teatab eelnõu esitamisel, et vastav eelnõu on kiireiseloomuline, võtab Riigivolikogu ja Riiginõukogu seda tööde korraldamisel arvesse (Töökorra s. § 9).

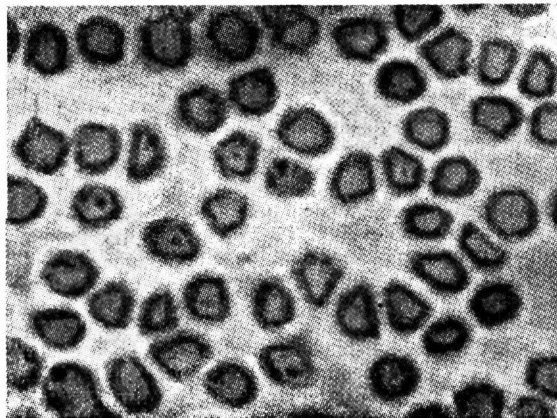
Vabariigi Valitsusel on õigus tema poolt algatatud eelnõu kirjalikult tagasi anda, olgu see arutusel komisjonis või lugemisel Riigivolikogus või Riiginõukogus (Töökorra sead. § 10).

Vabariigi Valitsuse esindajail on õigus nõuda seisukoha võtmiseks Riigivolikogus, Riiginõukogus või nende komisjones tehtud muudatusettepanekuid. Kui muudatused käsitlevad riigi tulude vähendamist või kustutamist või kulude suurendamist, võivad need tulla otsustamisele ainult Vabariigi Valitsuse nõudel Vabariigi Presidendi teadmisel (Töök. s. § 11).

Riigivolikogu liikmete poolt algatatud eelnõud saadetakse enne nende arutusele võtmist Vabariigi Valitsusele seisukoha võtmiseks (Töökorra s. § 11).

Nagu ülaltoodust selgub, toimub seaduseelnõude arutamine parlamendi organeis tihedal koostööl Vabariigi Valitsusega. See koostöö Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse vahel peab tagama, et seadusi kõigiti küpselt kaalutaks ning neile antaks nii sisult kui vormilt ajakohane ilme.

ma võrdlemisi nõrga suurendamise võimalusega ning teisest küljest on mikroskoobiliste struktuuride kindel äratundmine palja pinnavalgustamisega, ilma läbivalgustamiseta, mõnevõrra riskantne. Tugevamaks suurendamiseks vajatakse läbipaistvaid preparaate ja nende uurimist läbivalgustamise abil. Selleks, et valmistada jälgedest kõlvulisi läbipaistvaid preparaate, tuleb jäljesubstants eelkõige eemaldada esemest ja transporteerida laboratooriumi. Seni tehti seda tavaliselt kratsimise või hõõrumise teel, kusjuures kahtlased kraaped või puru koguti pudelikesse

Joon. 1

või ümbrikku. Sellega mitte üksnes ei hävitatud substantsi osade esialgne asetuse ja rikutud nende struktuuri, vaid olude kohaselt läks väärtuslikku uurimismaterjali ka lihtsalt kaotsi. Sageli on need jäljed niivõrd väikesed ja nõrgad, et neid ei saagi eemaldada kirjeldatud viisil. Samuti võib kogutud materjal kannatada saatmisel laboratooriumi.

Seepärast kriminaaltehnikud on otsinud talitusviise, mis oleksid vabad eespoolkirjeldatud puudusist. „Politseilehe“ käesoleva aasta nr. 3/4 leidub kirjeldus ühest seesugusest, mis leiutatud rootslase dr. Karlmarki poolt — jälgede konserveerimine copioliga, mis olles lihtis ja odav, vastab kõrgel määral otstarbele. Ent Karlmarki talitusviisi juures jäi lahtiseks, kas copioliga kaasavõetud jälge on võimalik uurida ka mikrokeemiliselt. Nüüd on sakslane dr. E. Voigt

väliseid esemeid, mis iseenesest tõendavad teatava fakti olemuse viisi. Pettus teoga avaldub kas selliseis toiminguis, mis täiendavad või asendavad inimese kõnet ja on mõeldud mingi fakti tõendamiseks (konkludenttoimingud), näiteks riietumine ametirõivasse, et näidata ennast ametnikuna, või toiminguis, mis seisnevad eseme kuju või välimuse muutmises, et seda eset asendada petlikult mõne teisega. Näiteks koeranaha värvimine rebasenahaks, hobuse kabja vigastuste kinnikamine, et seega varjata nimetatud puudust. Täiendades või asendades sõnu, sellised konkludenttoimingud, nagu näeme, võivad kõrvuti sõnadega olla üheväärselt võimsad pettuse sooritamiseks.

Pettuse tsiviilõiguslik tähendus piiritletakse seega, nagu eelpool öeldud, et petja kasutab pahatahtlikult teisele poolele tundmatuid fakte oma huvides. Siinjuures kerkib küsimus, kas teise isiku vea või teadmatus kasutamisest piisab kriminaalse pettuse sooritamiseks, või peab selleks viga või eksimust teises isikus teadvalt õhutama. Kas on küllalt, kui tõest vaigitakse, või peab seda moondama? Küsimuse esimesele poolele tuleb vastata eitavalt, sest siinjuures peab silmas pidama, et teise vea kasutamist tuleb õigupoolest lugeda eksija — veategija teadmiste puudumise kasutamiseks. Kuid teadmised moodustavad igakord mitte kergesti saavutatava kapitali, mis ei ole koormatud juriidilise kohustusega tasuta jagamiseks. Lõppeks, kui kannatanu sattus eksitusse tema oma süü või ettevaatamatuse tagajärjel, siis sel juhul on rakendatav üldtuntud määratlus: *ius vigilantibus scriptu mest* (õigus on valvsale kirjutatud). Kõigist ülaltoodud kaalutlusist selgub, et neil juhtumel, kui on tegemist ainult vea, eksimuse kasutamisega, ilma et ülaltoodud nähted oleksid õhutatud, ürajatatud, heakskiidetud või tõsitatud, pole tegemist kriminaalselt karistatava pettusega. Seejuures on pettuse mõisteks küllaldane iga tegevus, mis on sihitud mitte ainult petetava mõttes valekujutluse tekitamiseks, vaid ka sellise kujutluse kinnitamiseks — tõsitamiseks, olgugi et kannatanu sattus eksitusse oma süü läbi. Vea õhutamist ja tõsitamist on võimalik sooritada nii sõnade kui tegudega.

Sellised on juriidilised — kriminaalse pettuse piirid, millede kaudu ta eristub tsiviilõiguslikust pettusest. Viimaks nimetatu on laiaulatuslikum, ta osutab lepingu sõlmimisel või täitmisel igale pahausksusele (dolos malus, vt. ka BES. § 2977 juurde kuuluvat arhailise iseloomuga märkust, mis nagu õigustab pettust mõningail juhtumel).

KELMUS

S. KURESOO

KRIMINAALKOMISSAR VALGAS

kui ongi teadlik, kuid teotseb ilma eesmärgita kedagi avatleda. Avatlemise tahte juures vale on eeldatav niivõrd olulisena, et see oleks võimeline looma petetus valekujutlusi oma vara käsutamise ja korraldamise kasulikkusest ja virgutama petetut selles suunas tegevusele, toimingute sooritamisele.

Kolmanda tunnuse kohaselt pettuse sisuks võib olla ainult faktide piirkond, s. t. objektiivselt olelenud või olevad nähted möödunud või käesolevast ajast, kusjuures on ükskõik, kas nähted on kõlbelisest või füüsilisest ilmast ja milline on nähete loomus. Pettuse sisuks võivad olla ka õiguslikud sätted. Kõneldavaist faktest tuleb eristada oodatavad, tulevikus saabuvad faktid, milliseid veel pole olnud ega praegu olele, mispärast need kuuluvad mitte tegelikkuse, vaid võimalikkuse valdkonda.

Ülaltoodust erituvad järgmised tuletused pettuse mõiste selgitamiseks: 1) pettus ei hõlma oma mõistesse valelubadusi, näiteks, lubadus raha laenamisel laenutajale võlg õigeaegselt tasuda, olgugi et laenaja otse krediidi saamisel oli teadlik oma lubaduse täitmise võimatusest; või avatlemine kasusaamise lubaduse ettekäändel kahjulikku tehingusse, kui ainult kasu võimaluste tõendamisel ei moondatud fakte. Seejuures tuleb meeles pidada, et pettust ei või segada usalduse rikkumisega või usalduse kuritarvitamisega. Ex-Vene RNS. § 175 p. 4 ja NS. § 1671 nägid küll ette usalduse rikkumist kelmusel, kuid ainult karistust suurendava asjaoluna, mitte aga kõrvaldades kelmuse peatunnust — pettust. 2) Pettusest tuleb eristada faktide mõistlemist, olgugi lausa ekslikku, sest mõistlemine nende üle on igaühe vaba asi. Seega näiteks kauba väärtuse kiitmine, mis küll ei vasta nimetatud kauba tõelisile omadusile, sisaldab eneses ainult isikulist mõistlemist, mitte pettust. 3) Pettuse teise tunnusemärgi kohaselt teda piiritletakse kui tahtelist teise isiku avatlemist selleks, et viia teine isik arvamusele, et ta vara üleandmine on kohuslik või tarvilik kasuainelise või mitteainelise ekvivalendi eest. Seega kelmusliku pettuse eesmärgiks olgu faktid, ja nii olulised, et need on suutelised ürajatama petetus mõtet oma vara korraldamise kohuslikkusest või kasulikkusest.

Välisest küljest vaadatuna pettus võib olla sõnas või teos. Sõnaline pettus võib toimuda kas suuliselt, kirjalikult või trükis. Siia liiki kuulub ka sümboolne pettus, kus sõnad on asetatud märkidega. Kõigil neil juhtumel sõnaga kas kinnitatakse või eitatakse seda, mis ei vasta tõele, kuid seejuures mitte moondades

sooritamise viisi juures, mis seisneb riisumises pettuse abil. Tähendab, sooritamine eeldab oma olemasoluks: a) pettust, b) riisumist ning c) pp. 1, 2 nimetatud elementide vahelist põhjuslikku sidet.

2. Pettus.

Vara suhtes tehtud korraldused evivad vaid siis juriidilist tähtsust, kui need on vabad. Selline vabadus puudub mitte ainult sundimise korral, vaid ka neil juhtumel, kui toimija tegevust juhtivad alused on ekslikud, ebatõelised, s. t. kui need olelevad ainult toimija kujutluses. Tõtt kui antud nähete tegelikkude kehtimust pole võimalik objektiivselt häirida. Tõe häirimisest või moonutamisest võib kõnelda ainult subjektiivses mõttes, tähendab selles mõttes, milline on kujutus teatava fakti olemusest või ta olemuse kujust, võrreldes ta kokkukõlavust või sobimust sama fakti tõelise seisundiga. Sest inimene saab kujutlusi faktidest kas nende vahetu täheldamisega või kolmandate isikute tõenduste, avalduste kaudu. Mõlemal juhtumil tema kujutus on kas õige või ebaõige. Järelikult: mainitud juhtumel rajanev tegevustik on kas vaba või mittevaba. Esimesel juhtumil toimija ise vastutab enese ees eksliku kujutuse pärast, mispärast ka eksitusest tekkiiva kahju eest vastutab omanik ise, mitte aga kolmandad isikud, kes passiivselt suhtusid temasse eksliku kujutuse tekkimisel. Teisel juhtumil on võimalik niisugune dilemma, et tõendaja kas ei ole teadlik oma tõenduse ekslikkusest antud faktist või on teadlik sellest. See, kes ekslikult peab oma tunnistust tõeliseks, on eksimuses. See, kes teadvalt tõendab mingit fakti ebaõigelt, sooritab kas vale või pettuse. Valetamine leiab siis aset, kui puudub siht luua või ürratada kelleski ebaõiget kujutlust teatavaist faktist, kusjuures kedagi ei ole tahetud kallutada tegevusele või tegevusetusele.

Kui aga teadvalt taotletakse ülalmainitud sihti, siis muutub vale pettuseks. Valekujutluse seisundit, mida süüdlane püüab tekitada teises isikus pettusega, võib nimetada võrgutamise või avatlemise seisundiks.

Näeme, et pettuse mõiste omab kolm tunnust: 1) teadlikkus, 2) siht viia teist isikut eksitusse ja 3) tõe moonutamine. Kahest esimesest ülalmainitud tunnusest olgu öeldud, et isik ei soorita pettust, kui ta ei ole teadlik oma väljenduste valelikkusest ja sellest, et kannatanu on viidud mainitud väljendusist eksitusse, või

Esimene jagu.

I. KELMUSE MÕISTE JA ELEMENDID.

1. Üldiselt.

Kelmus on tahtlik võõra vara omastamine kasusaamise eesmärgiga pettuse abil.

Tänapäeval mainitud süütegu omab varalise süüteo ilmet, kuna veel möödunud sajandi esimesel poolel kehtivad kriminaalseadustikud tundsid ka sellist pettuse mõistet, mille sisuks polnud minneid varalisi õigusi. Pettus resp. valetamine kui niisugune ka ilma varaliste õiguste rikkumisteta oli karistatav süütegu.

Nimetatud seisukoht on tuletatud rooma õiguses tuntud Lex Cornelia de falsis'est, missugune õiguse allikas on jätnud sügava jälje Lääne-Euroopa õigusteadesse ja seadusandlusse. Tõe (veritas) vastastamisest valega (falsitas), kui positiivse nähte vastastamisest negatiivse nähtega, ühiskondlikus elamiskäibes tekkis kaueaegne õpetus sellest, et oleleb üldine õigus tõele ja et tõde kui kelmuse objekt on pettuse abil vägitatav. Kaasaegsed kriminaalseadustikud on loobunud nimetatud seisukohast seepärast, et kõlblike normide mittejärgimine olla õiglane ja kõnelda ebatõtt ei ole iseenesest praegu kehtivate vaadete kohaselt karistatav, kuid võib olla ainult siis karistatav, kui nimetatud normide mittejärgimist kasutatakse õigusliku kaitse all olevate hüvede rikkuamiseks.

Seega on jõutud seisukohale, et ei ole üldist õigust tõele kui kõlbluse kuuluvale mõistele, ja kriminaalseadustikud kaitsevad tõde ainult selles ulatuses, kui palju kriminaalseadustikud haaravad kõlbluse valdkonda. Seejuures olgu tähendatud, et kaasaegne arusaamine kõlblusest piirdub juhtumitega, mis on seotud kasu-

saamise sihiga. Nii et pettus, näiteks, mida kasutatud võõra vara rikkumise vahendina ilma kasusaamise sihita, sihiga kahju teha vara omanikule, ei haara kriminaalse kelmuse elemendi mõistet.

Kaasaegne varalise pettuse mõiste on ladestunud hilisemal ajal, ja varaline kelmus kui süütegu tema praeguses konstruktsioonis on võrdlemisi uuema, areneva ja üha keerulisemaks muutuva majandusliku elu tulemus.

Ühiskonna madalamal kultuuritasemel piisas mõningaist poliitilise iseloomuga määratlusist, mis keelasid näiteks ebaõigete kaalude ja mõõtude tarvitamise, kaubavõltsimise j. n. e. Kuni käesoleva ajani on ülalmainitud määratlused osalt muutunud, osalt täienenud, ning nüüd on varalise pettuse mõiste kujunenud küllalt laiaulatuslikuks, hõlmates kord-korralt rohkem tegelikus elus ilmnevat toimusid.

Peatudes viivuks lähemalt kelmuse ajaloolisel arengul, näeme, et rooma õiguses kelmus polnud eraldunud crimen falsis'est, milles, nagu kord juba öeldud, oli esikohal süüdlase pettuslik tegevus üldiselt, mitte aga varaline kahju, mis selle läbi, s. t. pettusliku tegevuse läbi võidi sooritada. Keisririigi segases rooma õiguses lisandus crimen falsis'ele nn. stellionatus, mis oli haaratav kriminaalse karistusega „poena arbitraaria“, erimiks pagendamisest ja surmanuhtlusest, millised karistused järgnesid crimen falsis'ele. Stellionatuse all mõeldi sellega pettuslikku tegevust, mis ei kuulunud traditsionaalse, juba oleleva süüilise mõiste koosseisu (vrd. Ulpianus, 1. 3. § 1 D. 47. 20: Stellionatum objici his, Qui dolo quid fecerunt sciendum est, scilicet si aliud crimen non sit, quod objiciatur...).

Saksa õiguses veel enamal määral petlik, reetlik teguviis piiritlet sellega seoses oleva süüilise tegevuse olemust. Siit sai tõuged ja kasvas, nagu eelpool mainitud, üldine teooria — tõe õiguse rikkumisest, hõlmates kõik õiguskäibes esinevad valelisuse juhtumid. Selle järgi hiljem eristusid nn. „valelised süüteod“ mitmesse järku, vastavalt sellele, milliseid õiguslikke hüvesid need riivasid. Enamvähem puhtamal kujul on säilinud „tõe vägitamine“ võltsimise (järele- ja ümbertegemise) liigis, kuna varavastaste süütegude liigis see on omandanud pettuse abil sooritatava varavastaste süüteode konstruktsiooni.

Kõrvuti kriminaalõigusega on ka tsiviilõigus osa võtnud pettuse mõiste väljatöötamisest. Õpetus tsiviilõiguses esinevast do-

lus malus'est ja selle mõjust juriidilisele aktidele omab pettuse mõiste arendamisel tähtsa seisundi. Nimelt tsiviilõiguslikus käibes hakkas selguma erilise reljeefsusega seda liiki õigusrikkumiste varaline loomus ja tsiviilõigus andis esimesena õige piiritletu kelmuse olemusele. (Vrd. BES. § 2977: pettuse all mõeldakse teise isiku seadusevastast eksitusse viimist sihiga teda kallutada tegevusele või tegevusetusele, mis on kahjulik ta kasudele.) Ta rajas selle kannatanu eksimusele, mille pahatahtlikult oli ürtanatud teine isik. Tsiviilõigus eemaldus sellest seisukohast, mis põhjenes õpetusele absoluutsest õigusest tõele, väites, et too vale, millest on võimalik ettenägelikkusel eemal hoiduda, ei loo juriidiliselt tähtsat eksitust (ius civile vigilantibus scriptum est — vrd. ka BES. § 2978: juriidilises mõttes see, kes võis kergesti ette näha pettust, ei tunnustata petetuks). Kuid niisuguse pettuse vastu annab tsiviilõigus petetule kaitset, millest tavalise ettevõetuse juures oli raske hoiduda. Sel juhtumil on kannatanul õigus nõuda tehingu tühistamist või osalist muutmist, kui tehing oli sooritatud teise isiku poolt kannatanus pahatahtlikult ürtatatud eksituse mõjul, ning kannatanul on õigus nõuda tekitatud kahju heastamist (vrd. BES. § 2979: pettuse abil tehingusse avatletu võib nõuda tehingu tühistamist; kui aga pettuse tagajärjel oli kokku lepitud ainult mõningais tehingu tingimuis, siis petetule on jäetud õigus nõuda kahjutasu).

Sellise tsiviilõigusliku kaitse all olev majanduslik käive ei tunnud üldiselt vajadust kriminaalõiguslike repressioonide järgi. Ja ainult üksikuil juhtumeil, mis paistsid silma ka primitiivse majandusliku elu astmel, hakkab ennast vahele segama karistav võim. Ta asus kasuistlikult karistama mõningaid tsiviilse pettuse juhtumeid, nimetades neid delicta sui generis. Sarnast arengu teed jätkab praegugi prantsuse kriminaalõigus (vrd. Code penal § 405).

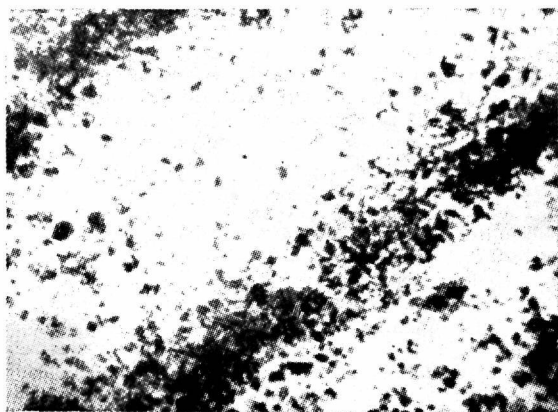
Kuid teisest küljest kriminalistid tahtsid luua kriminaalõiguses üldist karistatavat pettuse tüüpi. Nad üldistasid pettust liigi tunnusega — riisumisega — ja eraldasid siis pettuse teisest sama tunnusega süütegudest: avalikust, salajasest ja vägivaldsest riisumisest. Seega vargusest kopeerituna tekkis uue koosseisuga süütegu: riisumine pettuse abil. Et tänapäeval kelmust piiritletakse kui võõra vallasvara riisumist omastamise sihiga pettuse abil, eristades teda seega teisist suguluses olevaist varavastasteist süütegudest sooritamise viisilt, siis peatume lähemalt kelmuse

Hallest leiutanud Karlmarki talitusviisile lähedalt sugulase talitusviisi, mis omab seda kindlat paremust, et selle abil kaasavõetud jälge on võimalik uurida ka keemiliselt.

Joon. 2

Dr. Voigt kasutab jälgede kaasavõtmiseks kummipiimast valmistatud copioli asemel sprimoloidlakki (saadaval Springer & Moelleri juures, Leipzig — Lentzsch). Nagu copioligagi võimaldub selle lakiga 1) teha äratõmbeid mitmesuguseist pudedaist pinnapealseist jälgedest (tolm, kuivanud pori, veri jne.), kusjuures jälgede esialgne asetus jääb püsima, 2) kaasavõe-

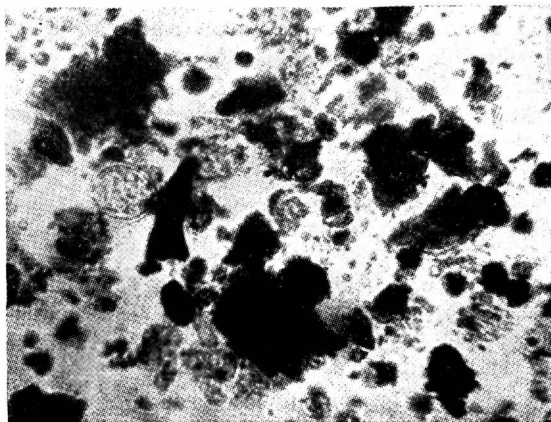
Joon. 3

tud jälgi uurida mikroskoobis läbivalgustamisega, 3) ning lisaks sellele — uurida jälgi ka mikrokeemiliselt.

Jälje kaasavõtmiseks tilgutatakse jälge kandvale esemele või määratakse sellele sprimoloidlakki ja lastakse kuivada, mis tavalises toatemperatuuris sünnib mõne tunni kestel. Lakk tungib jäljesubstantsi ja valgub ühtlaselt laiali, moodustades kuivanult paberõhukese läbipaistva filmi. Pärast kuivamist lõigatakse film äärtest ümberringi noaga lahti ja tõmmatakse ettevaat-

likult ära. Lakk haarab kaasa pisemadki substantsiosakesed, mis luubi all vaevalt nähtavad.

Arvurikkad katsed näitasid, et sel viisil on võimalik teha äratõmbeid kõigilt võimalikelt esemelt, nagu telliskividelt ja müüridelt, tsemendilt, paelt, igasuguselt metallilt, portselanilt, klaasilt, nahalt, kõvakummilt jne. Siledapinna-

Joon. 4

lisilt esemelt on lakkfilmi eemaldamine muidugi hõlpsam kui krobedapinnalisilt, samuti eemalduvad väikesed filmid paremini kui suured. Kui alus on väga poröösne, siis on soovitatav seda enne lakkimist veidi niisutada ja kuivada lasta, vastasel korral teeksid pooridest kerkivad õhupöekesed filmi tuhmiks.

Joon. 5

Mikroskoobiliseks uurimiseks lõigatakse filmist vajaline koht välja, asetatakse kanada balsamiga katsuklaasile, kaetakse katteklaasiga; et vältida filmi võbumist, kinnitatakse klaasiääred kleepribaga. Kui alus, millelt võeti film, oli väga ebatasane, mistõttu filmi asetamine katsuklaasile osutub võimatuks, siis asetatakse see katsuklaasil õhukindlasse purki, kuhu paigutatud atsetooniga immutatud vatti. Atsetooniga küllastatud atmosfääris film muutub pehmeks, nii et on võimalik teda katteklaasiga siledaks vajutada.

Alati peab pidama silmas, et lakiga käsitletavad esemed oleksid kuivad, kuna vastasel korral film jääb tuhniks. Niiske ja külma ilmaga toodagu vabas õhus olevad esemed tuppa ja lastagu kohanedu toaõhuga.

Filmiga äratõmmatud jäljesubstantsi mikrokeemiliseks uurimiseks avatakse preparaat, puhastatakse film xyololiga kanada balsamist, sulatatakse lakk atsetooniga ning võetakse jääk keemilisele analüüsimisele.

Isegi verejälgi, mis luubiga vaadates vaevalt nähtavad, võib lakkfilmiga ära tõmmata. Joon. 1

näeme õhk-õhukest verejälge, mis võetud noateralt ja suurendatud 1200 korda. Üksikud punased verelibled on pildil selgesti tuntavad.

Eriti kohane on lakkfilm tolmujälgede kaasa võtmiseks, võimaldades esemeilt eemaldada vähi- maidki tolmu hulki. Sellega avaneb võimalus ka näpujälgede substantsi kindlakstegemiseks. Joon. 2 kujutab portselantassilt laki abil võetud näpujälge 4 korda suurendatult, joon. 3 — sama näpujälge osa suurendatult läbivalgustamisega 80 korda ning joon. 4 — suurendatult 325 korda. Viimasel võib ära tunda mineraal-, tahma- ja söeosakesi. Joon. 5 kujutab halvasti puhastatud habemenoa teralt võetud lakkfilmil 80-kordset suurendust. Habemetüügaste kõrval on näha ka kuivanud seebivahu mullikesi.

Dr. Voigt on kirjeldatud meetodit kasutanud ka geoloogiliste uurimuste eesmärgiga ettevõetud kaevamiste puhul pinnaprofiili filmimiseks, tehes kaevikute seintest kuni 5m³ suurusi äratõmbeid. Igatahes rikastab mainitud talitusviis jälitamistehnikat uue, lihtsa ja kasuliku võttega.

A. L.

Kuidas ma selgitasin otsitava isiku

Aastaid tagasi, kui nende ridade kirjutaja astus kriminaalpolitsei teenistusse, pidasid vanemad ametnikud esimeseks ülesandeks uustulnukale tutvustada „teenetega“ kurjategijaid, samuti ka tähtsamaid tegelasi otsitavate hulgast. Selleks näidati ka tähtsamate otsitavate päevapilte, mida kästi hoolega vaadata ja „mällu istutada“, et siis ringkäikudel linnas kui ka maal oleks võimalik neid leida, kui keegi neist peaks teel ette juhtuma. Piltide kogu oli kaunis suur. Kui neid olin põhjalikult mitu korda vaadelnud, jäi mõnigi nägu hästi meelde ning linnas liikudes värske agarusega vaatasin ringi, kas ei saaks mõnda esimese „sõjasaagina“ kaasa viia, et siis vanemaile ametnikele näidata, et ka uustulnukal on „salapolitseiniku närvi“. Mõodus hulk aega tulemusleta.

Kui olin juba mõnda aega teeninud, saadeti mind jälitamise otstarbel kuhugi alevikku laadale. Rahva hulgas liikudes leidsin mehe, kes oma näojoontelt sarnas varguste pärast otsitava Johannes E-ga, kelle näopilt oli mulle tuttav. Mis muud, kui asusin kohe ligi ja hakkasin selgitama, kas mu mälu räägib õigust. Vilumuse puudumisel muidugi ja ka asjaolust, et kõik tuli järsku ja polnud aega enam „sõjaplaani“ teha, astusin kahtlusaluse juurde ja küsisin, kas ta on Johannes E-n. Vastus oli eitav, ta nimetas ennast Aleksander Johnsoniks ja seletas, et ta elavat naabermaakonna-linnas, olevat voorimees ning tulnud laadale hobust ostma. Dokumentide nõudmisele ta vastas, et ta olevat need koju unustanud ühes rahakotiga (muidugi enne neid kohe taskust otsima hakates) ja et selles alevikus ega ka lähemas ümbruskonnas keegi teda ei tundvat. Ei jäänud mul siis muud üle, kui vabandada ja lahkuda.

Olin siiski julge oma mälule pildivaatamisest ja mõtlesin, mis nüüd teha. Kaalusin ta kaasaviimist linnas, kuid see oli kaunis kaugel ja tekkis kartus, et mis siis saab, kui ta linna toimetan ja seal selgub, et olen siiski eksinud ja olen põhjuse ta tülitanud ausat inimest. Lõppeks tulin heale mõttele iseenesest lihtsa triikiga. Otsisin kahtlusaluse uuesti üles, poetusin temale nähtamatult tema seljataha rahva hulka ja hüüdsin tasakesti, kuid siiski nii valjult, et ta kuuleks, otsitava perekonnanime E-n. Ja ime sündiski. Varem Johnsoniks nimetanud isik üksinda vaatas minu hüüu peale hüüu suunas tagasi, kuna hulk teisi tema ümbruskonnas ei reageerinud sellele. Et igahel tema nimi on niivõrd külge kasvanud, et selle kandja selle ootamatule hüüdmisele tahtmatult reageerib, siis oli ka minule selge, et minu poolt pildi järgi äratuntud isik oli tõesti otsitav Johannes E-n. Kui teda nüüd selle isikuna uuesti kinni pidasin ja lähemasse raudteejaama viisin kriminaalpolitseisse toimetamiseks ja kui ta siis nägi, et ei ole enam pääsu, siis võttis ta teel õigeks, et ta on tõesti Johannes E-n. Ta olevat valetanud minule ainult seepärast, et tunnud mind kui noort ja algajat ametnikku ja mõelnud valetamisega ennast seekord päästa.

Pärast seda õppetundi oli mul selge, et kahtluse korral isiku juures on otstarbekohane küsida, kuidas tema nimi on või küsida teda hoopis teise nimega, mitte aga nimetada teda tema õige nimega, ja küsida, kas ta on see ja see. Eelnäidatud moodus — kahtlustatava nime hüüdmine tema seljataha olukorras, kus ta ei tea, et selle hüüdjaks on teda otsija politseiametnik, on hiljem mulle mitmel korral aidanud hõlpsasti selgitada arvatavat otsitavat isikut.

E. H.

Müts maha nende politseinike ees!

Ülaloleva pealkirja all avaldavad inglise politsei eriajakirjad nende politseinike nimed, kellele Inglise kuningas uueks aastaks annetas aumärgi vahvuse ja hoolsuse eest. Neid aumärke jagatakse seal iga aasta lõpul ja aumärkide saajaile osutatakse sealses politseiperes laialdast tähelepanu. Küsitakse, mille eest need mehed said sellise erilise austuse osaliks, ja küsimusele vastatakse nende sangaritegude lühikese kirjeldusega. Toome kokkuvõtte sellest:

Sukeldus sillalt jõkke.

25. jaanuaril 1938 kell 10 õhtul konstaabel William Paxton oli ringkäigul jõudnud Alberti sillale, kui nägi jões uppuvat meest. Ta vilistas, viskas seljast kuue ja hüppas jõkke. Uppuja oli juba kaotanud teadvuse, kui konstaabel tema juurde jõudis. Konstaabel ujus uppujaga kai äärde ja katsus asjatult sillale pääseda. Oli võimatu veest välja tulla ja abi polnud kusagil. Hoidnud uppujat veel umbes viis minutit ja hüüdnud kogu aja appi, oli konstaabel nii väsinud, et tahtmatult pidi jätma uppuja saatuse hooleks. Varsti keegi möödamineja viskas vette päästerõnga ja konstaabel suutis ennast selle abil ülal hoida, kuni jõudis kohale sanitaarauto. Üks sanitaridest hüppas umbes 18 jala sügavusse vette ja aitas Paxtonil haarata kinni kailt allarippuvast köiest. Nüüd lähenes möödasõitva pargase päästepaat ja võttis pardale roidunud konstaabli ja teda abistanud sanitari. Peagi tõmmati veest välja ka mees, keda konstaabel oli katsunud päästa. Mees oli uppunud. Abivalmis konstaabel pidi jääma kauaks ajaks haiglasse.

Raske päästmine.

10. juulil 1938 varahommikul konstaabel Edwin Brazell nägi naisisikut uppumas Kennet and Avon kanalis, Newbury lähedal. Vabastanud enese mantlist ja peakattest, konstaabel hüppas kanalisse. Vesi oli sel kohal 12 jalga sügav ja veepind 5 jalga allpool kai äärt. Konstaabel sai kätte uppuja, ujus temaga kaldäärde, toetus jalgadega müürist väljaulatuvale raudpoldile, tõstis naise oma õlgadele ja upitas siis kaile. Läheduses polnud ühtki inimest, kes oleks võinud seejuures aidata.

Sukeldus 40 jala kõrguselt.

13. juulil 1938 keegi mees hüppas Thamse'i jõkke. Sündmusest teatati konstaabel William Keenile, kes ruttas kohale ja nägi voolust kiiresti allapoole kantavat meest. Konstaabel viskas kõrvale oma kiivri ja kuue ning sukeldus 40 jala kõrguselt kaldalt. 70 meetrit eemal ta sai kätte juba teadvusetu mehe ja hoidis teda veel kuni jõepolitsei mootorpaat päästis nad mõlemad.

Päästis tuletõrjuja.

Ühel augustikuu õhtul puhkes tuli Accingtoni tehaseis. Kogu tööstus oli leekides, kui märgati, et üks tuletõrjuja oli jäänud põlevasse ruumi, kust enam ei pääsenud välja. Keegi eraisik katsus tungida põlevasse ruumi, sai

aga raskeid tulehaavu ja tuli toimetada haiglasse. Inspektor Harry Wild sööstis leekidesse, liikus appihüüete suunas ja oma elu kaalule pannes tõi tulest välja raskesti vigastatud tuletõrjuja. Inspektor Wild sai põletishaavu kaelale ja kätele.

Lapsed tules.

8. aprilli õhtupoolikul puhkes tuli kolmekordses vanamoodses elamus, millel tagaküljel polnud ühtki väljapääsu. Kohalejõudnud tuletõrjujaile teatati, et maja teisel korral oli jäänud ühte tuppa neli last. Maja oli üleni leekides ja kõik katsed laste päästmiseks ebaõnnestusid. Kuigi asi näis lootusetu, otsustas nüüd konstaabel Webster õnne katsuda. Ta tungis redeli abil teise korra aknast sisse ja suutis välja tuua ühe lapse laiba. Webster sai tulehaavu näole, kaelale ja kätele. Sellest hoolimata ta tungis veel kord põlevasse majja ja tõi välja veel kahe lapse laibad. Endisile põletishaavadele lisaks sai ta uusi ja vägagi raskeid.

Laskus gaasiga täidetud kaevu.

3. märtsi 1938 hommikul seersant Hedley Jeffcott oli parajasti teenistuses, kui talle teatati, et kaks meest oli tänaval kaevus saanud gaasimürgituse ja lamas seal teadvusetult. Seersant ruttas kohale. Talle toodi gaasimask, aga see osutus ebasobivaks. Kuna iga hetk oli tähtis, asus seersant päästetööle ilma maskita. Ta haaras nõõri ja ronis raudastmeid mööda alla, kaevu. Seal ta sidus köie ühe kaevus olia ümber ja see tõmmati üles, saadetuna seersandist, kes oli olnud kaevus üle kolme minuti. Jeffcott pidi parajasti uuesti laskuma kaevu, kui jõudis kohale tuletõrje meeskond, keda juhatas seersant, kes oli varustatud vajaliku maskiga. Need jätkasid nüüd päästetööd. Kaevust väljatoodud süstiti ja neile tehti kunstlikku hingamist, mõlemad surid hiljem haiglase. Seersant Jeffcotti ennastalgav päästetöö leidis vääriolist hindamist.

Juhus abistas kangelaslikku konstaablit.

Konstaabel Edwin Ashman oli 1938. aasta aprillis puhkusel. Õhtusel jalutuskäigul ta nägi, kuidas keegi mees hüppas Palatine'i sillalt jõkke. Konstaabel hüppas mehele järele ja ujus tema suunas. Varsti ta sai mehe kätte ja ujus temaga veest väljaulatuvale madalale laiule. Sealt päästeti mõlemad, nii konstaabel kui ka enesetapu katse sooritanud mees. Jõe-kaldad on sel kohal väga kõrged ja jõe keskel olev madal seljandik ulatub veest välja ainult erakordselt madala veeseisu puhul. Nii aitas juhus kaasa hulljulge konstaabli ja tema poolt abistatava päästmiseks. Mõne aasta eest oli samal kohal üks politseinik samasuguses olukorras uppunud, kuna ei pääsenud kaldast üles. Konstaabel Ashman, teades seda, läks aga uppujale siiski kõhklematult appi.

Voodist välja — päästetööle.

1937. aasta 17. novembri varahommikul leidis aset gaasiplahvatus ühes Fulhami vaesema kihi võõrastemajas. Konstaabel Arthur McKit-

terick, kelle korter asus samas tänavas, oli veel voodis, kui kuulis plahvatust. Ta jooksis tänavale ja nägi, et võorastemaja esikülg oli täielikult purustatud. Üksikuist tubadest hüüti appi. Konstaabel ronis üle rusude ühte esimese korra tuppja ja päästis sealt raskesti haavatud naise. Seejärele ta suundus teisele korrale. Seal oli tunda tugevat gaasilõhna. Ühest toast kostis oigeid. Selgus, et seal lamas rusude all keegi elatanud mees. Konstaabel ei suutnud üksi teda vabastada, pealegi levis gaas üha tugevamini ja varsti puhkes tuli. McKitterick leidis ühe vigastamata telefoni, alarmeeris tuletõrjet ning politseid ja asus uuesti päästma rusude all olevat meest. Kohalejõudnud ametivennad aitasid töö lõpule viia. Mees sõidutati haiglasse, kus ta suri. Konstaabel Kitterick kannatas hiljem gaasimürgituse järelmõjude all.

Nagu filmis.

5. novembril 1937 seersant Ronald Bailey koos teise politseiohvitseriga viibis teenistus-ülesandeil Golden Lane'is, Finsburys, kui nägi tee ääres seisvat meest. Viimasest veidi taga-pool jalutas sihitult edasi-tagasi autojuhi kuube kandev isik. Mõne minuti pärast lähenes teed mööda noor daam, portfell käes, jälitatuna kolmandast mehest. Üks meestest andis märku daami taga sammuvale mehele, kes kiiresti sööstis daami kõrvale ja tõmbas tema käest portfelli. Nüüd kõik kolm hüppasid lähedalseisvasse autosse ja asusid põgenema. Seersant Bailey hüppas ühe möödasõitva auto astmelauale ja alustas tagaajamist. Kurjategijad suurendasid kiirust, neid tagaajav auto oli aga võimsam ja varsti mõlemad sõidukid kihutasid külg-külje kõrval. Seersant Bailey sooritas ohtliku hüppe jälitatava auto astmelauale ja niidid läbi allalastud akna sundida autojuhti kiirust vähendama. Juht peataski auto ja koos kaaslastega sööstis välja auto vastaskülje uksest. Seersant tabas siiski ühe kolmest kurjategijast. Saadi kätte ka portfell ja selles olev raha.

Kaks väejooksikut lööb lahingut.

Kaks sõdurit põgenes oma väeosast 28. veebruaril 1938, võttes kaasa ametipüstitoli ja laskemoona. Nad pidasid maanteel kinni kaks patrullivat liikluspolitseinikku ja varastasid neilt auto. Mõni päev hiljem nad püüdsid korraldada midagi samataolist konstaabel Elliott Pillariga, kes kasutas vaba aega selleks, et teha autosõitu. Revolvritega ähvardades nad käskisid neid kuhugi sõidutada. Pillar käivitas mootori ja juhtis auto politseijaoskonna suunas. Jaoskonna maja ees ta juhtis sõiduki vastu elektrivõrgu-posti, pöördus kiiresti oma istmel, haaras kinni tema pihta suunatud revolvrilt ja surus selle allapoole. Väejooksik vajutas päästikule, kuul jooksis mööda. Algas meeletlik rüselamine kitsas autos. Varsti avanes autouks ja kõik kolm meest veeresid tänavale. Vahepeal oli kolm politseinikku joosnud välja jaoskonna ruumest. Kuigi nüüd politseinikud olid arvuliselt ülekaalus, ei mõelnudki vastased alistuda, vaid avasid tule. Kaks politseinikku sai haavata. Lõppeks vahistati mõlemad väejooksikud. Üks neist mõisteti kümneks, teine kolmeks aastaks sunnitööle.

Haavatud politseinik kurjategijat jälitamas.

Konstaabel Matthew Bursnallile teatati, et keegi taksojuht vajab abi, kuna tema autosse

istunud mehed olid sattunud omavahel tülli ja keeldusid sõidukist lahkumast. Kohale minnes konstaabel nägi meest, kes väljus autost, jooksis üle tänavaga ja tahtis põgeneda kuhugi pimedasse aeda. Bursnall käsutas mehe seisma, haaras kinni tema vasakust randmest ja tahtis paigutada tagasi autosse, et siis jaoskonda viia. Mees haaras parema käega taskust revolveri ja tulistas. Konstaabel tundis teravat valu ja taipas, et ta on haavatud. Laskja pääses jooksma. Bursnall asus teda taga ajama, sai mehe ümbert kinni haarata ja kukkus koos temaga, suutis teda aga siiski kinni hoida, kuni möödaminejad tulid appi. Konstaabel sõidutati haiglasse. Selgus, et tal oli raskekuju-line laskehaav kõhus ja tema elu päästmiseks tuli teostada elukardetav lõikus.

Politseinik rongi ees.

25. septembril konstaabel Frederick Champ-sile teatati, et keegi tundmatu mees oli roni-nud üle võre Sudbury raudteesillale. Kuna mees oli ilmselt purjus, näis kindel tema allajäämine mõne minuti pärast sealt läbisõitvale rongile. Champs kihutas kohale mootorrattal ja jooksis sillale. Mees lamas silla keskel, roobastel. Konstaabel haaras mehe süle ja suutis temaga eemalduda roobastelt, kui lähemale kihutav rong oli veel ainult mõni meeter eemal.

Tallinna politsei malerindelt

Lisaks varem avaldatud neljale välkturniirile toome viimase — aprillikuu turniiri tulemused:

Aprillikuu turniir 11 osavõtjaga andis võitjaks E. Sürma 8 punktiga, 2) P. Okk 7½ p., 3) E. Martma 7 p., 4) ja 5) E. Tamar ja A. Helisalu 5½ p., 6) ja 7) A. Pausk ja R. Talve 5 p., 8) N. Raadiko 4½ p. ja 9) A. Pupart 3½ p. jne.

Kogu turniiride üldvõitjaks tuli seega Nõm-me jsk. asjaajaja E. Martma 41½ p., 2) E. Siir-maa 36½ p., 3) A. Helisalu 32½ p., 4) E. Tam-mar 29½ p., 5) A. Pausk 29½ p. ja 6) N. Raadiko 29 p.

Olgu tähendatud, et male välkturniirid olid Tallinna politseis esmakordsed ja mängiti talve kestel 19 võistleja poolt 439 partiid, kusjuures võistlustoimikonda valiti N. Raadikol, E. Tam-maril ja P. Okkil ei tulnud lahendada ühtki tülüküsimust.

Järgnevas töökavas on suure turniiri korraldamine võistlusmeeskonna koostamiseks ja võimaluse korral Tallinna ja Tartu linnavõistlus.

Meie juubilare

Komissar T. V. KAUP 10 a. politseiteenistuses

9. aprillil k. a. võis kriminaalkomissar Viljandis T. V. Kaup tagasi vaadata oma kümneaastasele teenistusele politseis. Komissar T. V. Kaup sündis Viljandimaal, Suislepa vallas. Gümnaasiumi lõpetas Viljandis, seejärel astus sõjaväkke sundaega teenima. Pärast seda siirdus politseiteenistusse, kus teeninud tänini. Juubilari algas politsei-karjääri kordnikuna 1929. a. 1936. a. lõpetas Politseikooli kõrgema klassi, seejärel teenis Tallinna-Harju Kriminaalpolitseis pikemat aega. Oli hiljem lähetatud van.-assistendina Politseitalituse juurde, kust määrati kriminaalkomissariks Viljandi. Juubilari on pidevalt kaastööliseks olnud ka „Politseilehele“. Soovime jõudu ja edu ka edaspidises töös.

Vanem-kordnik

O. LINDRE 15-a. politseiteenistuse juubel

10. aprillil s. a. täitus 15 aastat politseiteenistust Tartu 3. politseijaoskonna vanem-kordnikul Oskar Lindrel.

Oskar Lindre sündis 5. augustil 1893 Vana-Vändra mõisas Pärnumaal. Hariduse omandas ta Pärnus Grumini algkoolis ja Pärnu linnakoolis. 1914. a. astus ta vabatahtlikuna Vene mereväkke. Märtsikuus 1918. a. tuli ta kodumaale tagasi.

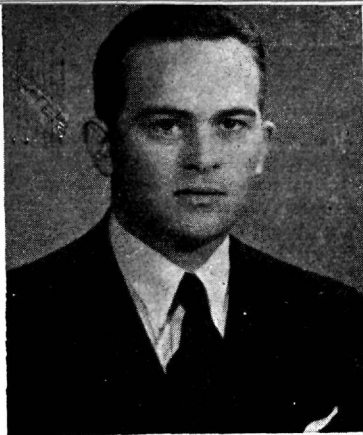
28. novembril 1918 Rakveres astus juubilari vabatahtlikuna Eesti sõjaväkke, kus teenis 4. Rahvaväe polgus, soomusrong „Kapten Irvel“ mereessantpataljoni isäralises komandos, olles soomuslaev „Lembitu“ nimekirjas, võttis osa kõigist dessantpataljoni operatsioonest kuni Narva vallutamiseni, siis kuni 22. apr. 1920 Kr.-Soomusrongi nr. 3 kuulipildujate roodu veltveebliina, võttes osa kõigist rongi lahinguist. Pärast seda teenis 2 aastat üleajateenijana. Hiljem teotses Mustvee Krediit Pangas ja Mustvee postkontoris ametnikuna, võttes seejuures osa seltskonnatööst. 10. aprillil 1924 astus ta teenistusse Mustvee pol.-jaoskonda kordnikuna. Vahepeal teenis eripolitseis ja 1. novembrist 1930 kuni tänaseni teenib Tartu 3. politseijaoskonnas. Peale oma ametiala võtab O. Lindre innukalt osa kaitseliidu tegevusest, olles Tartu Maleva Sisevete malevkonna operatiivrühma pealik.

Juubilari on tuntud korraliku ja tubli ametnikuna, seejuures alati sõbralik ja tasakaalukas; oma hoolsuse ja asjatundlikkusega on teeninud oma ülemuse ja kaasteenijate lugupidamist.

Politseiametnike puhkekodude vanem — abikomissar J. PALLASE 50-aastane

29. aprillil pühitseb Narva prefektuuri abikomissar ja politseiametnike puhkekodude vanem Narva-Jõesuus Johannes-Theodor Pallase oma 50. sünnipäeva.

J. Pallase on sündinud 29. aprillil 1889 Harjumaal Rapla vallas põllumehe pojana. Hariduse omandas ta Järvakandi 2-klassilises kihelkonna-

T. V. Kaup

O. Lindre

J. Pallase

koolis ja A. Rabinoviči õhtukeskkooli kursusel Tallinnas.

Teenistust alustas ta vene sõjaväes 15. oktoobril 1910 ja teenis 1. Piirivalve Brigaadi Staabis kuni 23. detsembrini 1913. Maailmasõja puhkemisel mobiliseeriti Vene sõjaväkke, kus teenis kuni sõja lõpuni, võttes osa lahinguist Galiitsia rindel. 1. Eesti polgu moodustamisel astus ta kohe 1. Eesti polku, kus teenis okupatsioonivägede tulekuni, kusjuures oli lühikest aega ka vene miilitsas.

Eesti politsei teenistusse astus J. Pallase 12. veebr. 1920 ja nimelt Rapla valla vanem-militsionääriks. 10. mail 1925 määrati ta Politseikooli jaoulemaks ja 1. jaanuaril 1926 Politseikooli abikomissariks, missugusel kohal teenis kuni 1. veebruarini 1937, millal määrati Narva prefektuuri abikomissariks ja ühtlasi ka politseiametnike puhkekodude vanemaks Narva-Jõesuus.

Juubilari tuntakse kohusetruu, püüdliku ja väsimatu ametnikuna, kes on olnud eeskujuks nooremale ja rakendanud oma teadmised ja oskused selleks, et politseiametkond oleks alati esimeses reas. Kuid see eeskujulik ja hoolas ametikohuste täitmine pole muutnud juubilari iseloomult ainult politseinikuks, vaid just vastupidi, ta on leidnud lugupidamist ka kodanikelt, kellega tal on olnud kokkupuuteid.

Juubilari korralikku ja eeskujulikku teenistust on hinnatud Valgeristi ja Valgetähe V kl. teenetemärgiga ning rahaliste autasude annetamisega.

Soovime juubilarile südamlikult õnne, jõudu ja tervist edaspidises teenistuses meie isamaa kasuks.

Tallinna Politseiametnike Kogu Laskursektsiooni laskevõistlus

Tallinna Politseiametnike Kogu Laskursektsioon avas s. a. laskesportliku tegevushooaja püstoli laskevõistlusega Kogu liikmeile, mis leidis aset 28., 29. ja 30. märtsil Tallinna-Harju Prefektuuri laskerajal. Võistlus koosnes punkti- ja kiirlaskmisest. Erilist märkimist väärib kiirlaskmine, mis toimus esmakordselt ja viidi läbi Eesti Laskurliidu püstoli kiirlaske-meistrivõistluste lasketingimuste esimese osa kohaselt. Kuna püstoli kiirlaske-meistrivõistlusil kasutatakse väikekalibrilist spetsiaalpüstolit, siis ülalmainitud võistlusel kasutati sõjapüstolit, mis märksa raskendab võistluste tingimusi.

Võistluste teostamiseks ehitas Tallinna-Harju Prefektuur talgute korras püstoli-laskeraja duelllaskmise seadise. Võistluse kestel puhus tugev külgtuul. Laskmiseks ebasoodsale ilmale vaatamata saavutati häid tulemusi. Võistlust käis jälgimas Tallinna Politseiametnike Kogu esimees prefekt N. Reimo.

Võisteldi A, B ja C klassis. A klassi moodustasid meister- ja I laskurklassi kuuluvad laskurid, B klassi — II laskurklassi kuuluvad laskurid ning C klassi kuulusid III ja alglaskurklassi kuuluvad laskurid. Võistlusest võttis osa 150 Kogu liiget.

Võistlustingimused: Kaugus mõlemal laskmisel — 25 m, relv — püstol FN kal. 7,65 1910. a. mudel, asend — püsti toetamata käelt.

Punktilaskmine: märk — püstoli normaal 10-ring. märkleht; kaks viielasulist seeriat; aeg igaks seeriaks 6 minutit, näitamine seeria järgi; enne võistlust oli lubatud kaks proovilasku.

Püstoli-kiirlaskmine: märgid — 6 püstteljel üheaegselt pööratavat püstkuju. Kujud ridastatud ühele kõrgusele ja joonele 75 sm vahedega kaju teljest teljeni. Asend — püsti, toetamata käelt; iga seeria laskmise eel märkide ilmumise ootel laskur seisab tulejoonel (ootesendis) relv käes, käsi ühes relvaga suunatud ette maha ühe meetri kaugusele laskuri jalatsinast. Võistluslasud — 12 lasku, mis lastakse 6-lasuliste seeriatena. Aeg ühe seeria laskmiseks 8 sek. Näitamine — iga kuuelasulise seeria järele. Hindamine — iga kaju tabamus annab 10 punkti. Arvestatakse igas seerias igas kujus ainult 1 tabamus, kusjuures kuuliaugu väline läbimõõt ei tohi ületada 20 mm (viltune tabamus). Kui kuuliauk ületab 20 mm, loetakse lask möödalastuks. Laskurite paremuse kindlaksmääramisel arvutati punkti- ja kiirlaskmisel saavutatud tulemused kokku.

Võistlusel saavutasid paremaid tulemusi:

Punktilaskmises: A klassis — 1) allkonst. J. Ossar 82 silma, 2) kordn. A. Kivistik 77 silma ja 3) v.-kordnik A. Plink 77 silma.

B klassis — 1) v.-assist. A. Nõgu 79 silma, 2) kordn. K. Marley 76 silma ja 3) kordn. E. Aren 73 silma.

C klassis — 1) kordn. R. Sootla 67 silma, 2) v.-agent Tomar 76 silma ja 3) kordn. R. Ottisaar 63 silma.

Kiirlaskmises: A klassis — 1) politseikomissar A. Ottisaar 120 punkti, 2) konst. E. Aasmäe 120 punkti ja 3) allkonst. J. Ossar 110 punkti.

B klassis — 1) v.-kordnik R. Ebold 120 punkti, 2) kordn. E. Aren 110 punkti ja 3) kordn. R. Põldmaa 110 punkti.

C klassis — 1) kordn. R. Ottisaar 110 punkti, 2) kordn. A. Reisalu 110 punkti ja 3) kordn. V. Reiljan 100 punkti.

Võistlusel saavutasid kokku punkte ja said auhindu:

A klassis — allkonst. J. Ossar 192 punkti, pol.-kom. A. Ottisaar 186 punkti, assist. P. Sulev 183 punkti, kordn. H. Paru 179 punkti, v.-kordn. E. Rannu 176 punkti ja agent R. Pähka 174 punkti.

B klassis — v.-kordn. R. Ebold 189 punkti, kordn. E. Aren 183 punkti, kordn. R. Põldmaa 171 punkti, kordn. A. Malsvel 169 punkti, allk. A. Lauk 165 punkti ja kordn. G. Krisel 162 punkti.

C klassis — kordn. R. Ottisaar 173 punkti, kordn. A. Reisalu 169 punkti, kordn. V. Reiljan 167 punkti, kordn. H. Prodel 159 punkti, allk. H. Laks 158 punkti ja konst. J. Tarto 157 punkti.

Võistlejate austamine toimus prefektuuri ruumes, kus Politseiametnike Kogu abiesimees abiprefekt B. Nykänen andis kohtadele tulnud laskureile üle auhindad. A. O.

Ameerika Ühendriigid.

Lintšikohus kuulub ikka veel ühendriikide aktuaalsete päevaküsimuste hulka. Kui aastakümnel 1896/1905 tuli aastas läbisegi ette 124 lintšimist, siis on see arv 1926/1935. aastail küll tublisti langenud, nimelt läbisegi 70 juhtumile aastas; sedagi arvu ei saa nimetada tühihiks. Märgata on tunduvalt muudatusi lintšitute rahvuses. Kui möödunud sajandi lõpul 1/3 ohvreist kuulus valgesse rassi ja 2/3 neegriguharudesse, siis viimase 5 aasta kestel halvenes värviliste seisund seevõrd, et 9/10 lintšituis kuulus musta rassi. Lintšimõrvade poolest seisavad USA lõunapoolsed osariigid ülekaalus. Et seesuguse ohjeldamatu massi kohtupidamisel tuleb ette sootuks süütute inimeste hukkamisi, on enesestmõistetav, sageli piisab vaid kahtlusest või kuulujutust, et lintšikohut välja kutsuda. Nii näit. mõistis Nashville'i vandekohus 1933. a. pärast põhjaliku asja uurimist vägistamiskatses kahtlustatud neegri Cordie Check'i õigeks. Vaevalt tund aega hiljem lintšiti ta vihase rahvahulga poolt. Samal aastal tapeti neegripool neegri poolt keegi valge voorimees. Kuna ei läinud korda tapjat kohe avastada, visati 2 teadupärast süüüt neegrit määratsevate valgete poolt kividega surnuks — hoiatuseks ja õpetuseks teistele. Calhoun City läheduses (Mississippi) lintšiti üks neeger seepärast, et ta oli julgenud vaadata valge tütarlapse magamistoa aknast sisse ja ähvardanud koguni sisse ronida. „Süütegudest“, mille eest neegreid lintšitakse, võiks veel mainida „respektilagedat valgete kohtlemist“, „õilsat kirjutamiskunsti haavavate kirjade kirjutamist“, „valgete naiste au haavamist“ jne.

Lintšikohtute püsimise põhjusi otsivad mõned surmanuhtluse säilitamisest karistusseadustikes. Ent see väide ei taha paika pidada, kuna lintšimisi tuleb ikka veel ette ka neis osariigis, kus surmanuhtlus kohtuliku karistusena juba ammu on kaotatud. Palju enam näib olevat põhjuseks asjaolu, et kuritegevus neegrite hulgas on tunduvalt rohkem levinud kui valgete seas. Sinna juurde seltsib veel ajalooline vaade mustadele kui orjadele, seega alaväärtuslikule elemendile, kelle omaaegse vabastamise vastu just lõunapoolsed riigid seisid püssi ja mõõgaga.

Õnnetused ja mõrvad Ameerikas.

Põhja-Ameerika Ühendriikide ametliku statistika järgi saab seal aastas õnnetusjuhtumite läbi 110000 ja liiklemisõnnetuste läbi 378000 inimest surma. Peaaegu niisama palju inimesi saab surma

ettevaatamatuse tõttu koduses elus. 10730000 inimest saab aastas vigastada, neist kaotab 400000 töövõime. See tähendab rahvamajanduslikku kahju 3700000000 dollari suuruses summas.

Kaks kolmandikku liiklemisõnnetusi leiab aset öösiti, kui liiklemine on väiksem kui päeval. 7 protsenti jõuvankrijuhtidest ja 11 prots. jalakäijast kannatavad alkoholimürgituse all, Arkansases koguni 23 prots. jõuvankrijuhtidest.

Rohkem kui 11000 inimest, 9,2 inimest iga 100000 elaniku kohta, mõrvatakse aastas.

Elekter otsib valeraha.

Leidur Hjalmar L. Peterson Stokholmist on konstrueerinud elektri jõul töötava aparaadi, mis eraldab kontrollimiseks antud metallrahadest väärahad.

Proovitavad rahad läbistavad aparaadi renni, kus nad hetkeks peatuvad eriseadme mõjul. Samal hetkel kargab elektrisäde elektroodist kinnipeetud rahale. Selle sädeme valguse haarab spektroskoop. Tekkinud spektrum juhitakse kitsale avausele. Kui raha on õige, siis spektrumi valgus tabab otsejooneliselt avause, läbistab selle ning langeb fotoelektrilisele läätsele. Viimane lülitab sisse elektrivoolu, mis kõrvaldab takistuse rennis; raha langeb karpi.

On raha võltsitud, siis spektrumi valgus ei taba avaust ning aparaat heidab valeraha erikarpi.

Võitlus taudidega.

Saksa Punane Rist on lasknud hulgaliselt valmistada kokkupandavaid barakke, mis sisaldavad kõik arstimid ja vahendid, mis vajalikud võitluses levinud taudiga. Haigete paigutamiseks on ehitatud eribarakid, samuti kokkupandavad.

Kuna Punase Risti kesklaod Neubabelsbergis on ühendatud raudteevõrguga, siis võib barakke nõutud arvul vagunisse laadituna juba paari tunni pärast teele saata.

Need ravimisbarakid on mõeldud eeskätt maa-kohtade jaoks, kus kohalikud ravimivahendid ühel või teisel juhtumil võivad osutada mitteküllaldasiks.

Liiklemise kontrolliks fotoläätсед ja ... nukud.

Ameerika Ühendriikide võimud murravad pead, kuidas vältida liiklemisõnnetusi, mis kipuvad üha suurenema ühes areneva liiklemisega.

Keegi Toronto elanik annab nõu korraldada liiklemist... nukkude abil!

On teada, — kirjutab ta — et kõige suurem liiklemismääruste rikkujate muutub korralikuks, silmates liiklemispolitseinikku. Kuna aga neid ei jätku iga tänavanurga jaoks, siis soovitab ta liiklemispolitseinikke siin ja seal asendada nukkudega. Nukud liiklemispolitseiniku vormis, jalad harkis üle mootorratta, valmis jälgima määruserikkujat! Ega viimane taipu eemalt, et tegemist ainult nukuga. Liiklemispolitseiniku kuju on teda kutsunud korrale, efekt on saavutatud.

Mõistagi, tuleb tihti muuta selliste nukkude asukohta, sest muidu muutuvad nad hernehirmutisiks, mida ei karda varblasedki.

Mõte on igatahes algupärane ja Ameerika oludes võib-olla leiab ka teostamist. Seni aga Ameerika politsei kasutab liiklemismääruste rikkujate jälgimiseks tõhusamaid vahendeid kui politseinikud-nukud.

Maanteedel, kus on määratud kindlaks teatav liikumiskiirus, politseiniku kohuseid täidavad foto-

läätsed. Tee äärde lühikestel vahemaadel on varjatult üles seatud aparaadid, mis heidavad üle maantee infrapunaseid kiiri fotoelektrilisele läätsele. Kui sellist kiirte piirkonda mõni auto läbistab lubamatu kiirusega, siis ülesseatud aparaat alarmeerib lähemat politseijaama. Seal asuval politseinikul jääb siis vaid peatada määruserikkuja ning teda trahvida.

Eeskujulik gaasivarjend.

Šveitsis püstitati Zürichi ülikooli korraldusel moodne gaasivarjend, mis peab olema eeskujuks teisile sellisele ehitisele.

Ehitus on teostatud tornikujuliselt, kuid see torn ei kerki taeva poole, vaid poeb maa alla. Maa peale ulatub vaid ehitise kuppel, ehitise neli korda süvenevad järkjärgult maa alla.

Kupli konstruktsioon on selline, et pommid, mis võiksid tabada kuplit, libisevad alla. Kuigi pomm lõhkeb, ei taba kogu lõhkejõud otseselt kuplit. Kupli alla on asetatud joogivee reservuaar, mis sisaldab 5000 liitrit vett.

Alumise korra all, umbes 15 meetri sügavuses, asetseb roiskvete basseini.

Arusaadav, et selles gaasivarjendis on vajalikud seadmed õhupuhatamiseks. Ruumid on täiesti hermeetilised. Ehitisel on mitmed sissekäigud.

Sellise gaasivarjendi ehitamine maksab umbes 300 franki iga isiku kohta.

Ametlik osa

Politseitalituse direktori KASKKIRI NR. 2.

Tallinnas, 6. aprillil 1939. a.

Õppelaskeharjutused sõjapüssidest ja sõjapüstolitest 1939. a. suvisel õppeperioodil viia läbi minu kirja 28. 03. 1938. a. nr. 3496-J juures saadetud harjutustabelite ning ridatulirelvadest Politsei Laske-eeskirja §§ 166, 167 ja 168 kohaselt.

Suveperioodi õppelaskmisel luban tarvitada padroneid järgmiselt:

1. Sõjapüssidest iga ametniku kohta 70 padrunit
2. Püstol „Brovning FN“ kal 7,65 iga ametniku kohta . . . . . 70 „
3. Püstol „Brovning FN“ kal. 9 mm 13-padrunile magasiniga iga väljaantud püstoli kohta . . . . . 25 „
4. Ridatulirelvadest:
  - a) iga politseiametniku kohta Politsei Laske-eeskirja § 165 lõik 3 alusel:
    - püstolkuulipildujast . . . . . 30 „
    - kergekuulipildujast . . . . . 35 „
    - raskekuulipildujast . . . . . 30 „
  - b) iga ridatulirelva jooksutihe- duse kontrollimiseks . . . . . 30 „

Lubatud ja harjutustabelites ettenähtud padrunitte arvude vahe jääb üksuste juhtide korraldusse klassikatsete sooritamiseks, laskevõistluste läbiviimiseks ja nõrgemate laskurite järeleaitamiseks.

Joh. Sooman,
direktor.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. Tellimishind: aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. Kuulutuste hinnad: 1/4 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Pea- ja vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja: H. Põldvere. Väljaandja: Politseiametnike Keskkogu.

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUSSELTS

„TALU“

Juhatus ja peakontor: Tallinn, V. Karja 7.

Telef.: 459-07, 459-09 ja 484-38.

TOIMETAB tule-, elu-, murdvarguste-, koduloomade-, rahe- ja klaasikindlustusi.

ESINDAJAD IGAS VALLAS JA LINNAS.

DÜRKOPI

MOOTOR- JA JALGRATTAD

on maailma vanima jalgrataste vabriku 70 aasta kogemuste töövili. Nad on kohandatud eriti Eesti teedele ja seega politseiteenistuses linnas ja maal asendamatud.

O-Ü. ESTO-MUUSIKA Tallinn, Viru 2
Osakonnad ja esindajad kõikjal üle riigi.

Naiste ja meeste valmisriideid,

mööbliriidet, gobelääni, damasti j. n. e.
soovitab suures valikus soodsate
hindadega

Firma

M. JOSSELOV

Tallinn, V. Karja 1. Telefon 450-61.

Linoleum

Kunstnahk

Vahariie

S. KULL

Tallinn, Vana Posti 8. Telefon 437-57.

EHITUSE A-S. BETON

TALLINN, PÄRNU MNT. 6-40. * KÕNETRAAT 412-83

Teostab igasuguseid **betoon-, raudbetoon-** ja
hooneteehitusi.

Valmistab projekte ja eelarveid.

Teadaanne kõigile!

Kõige soodsamalt ostate oma riidekaubad
riidekauplusest

„Rahvakasu“

TARTU, POE 7

SUURES VALIKUS:

Siid-, samet-, pits-, villaseid ja puuvillaseid
kleidiriideid. Moodsais mustreis ja värves
mantli- ja ülikonnariiet. Tüll-, pikee-,
vateeritud, siid- ja satään-voodivaipu. Ihu-,
laua- ja voodipesu riidet. Aknaeesriideid,
suurrätte, vahariiet, kangalõimi ja kõiksugu
muud riidekaupa.

HINNAD VÕISTLUSETA!

FIRMA

Karl Unger

Tartu, Ülikooli 26. Telef. 5-57.

Soovitab oma laost igasugust **kirjutus-**
materjali ja **äriraamatuid** iga kavandi
järgi. **ESINDUS:** kirjutusmasin „Royal“,
arvutusmasinad „Facit“ ja „Dalton“.

51. tegevusaasta

Firma Ed. Veeber

Templitööstus

Tartu, Vene 6.

Rohu-, värvi- ja parfümeeria-
kaupade ladu

„CENTRAL“

Suurturg 8, Rüütli t. nurgal.

Tartus, Telef. 11-10.

Hotell „Liivimaa“

Kindral Põdra tn. 34. Telef. 2-28

Tartus

KARUSNAHA- JA
VORMIMÜTSI-TÖÖSTUS

G. Kangro

TARTU, ALEKSANDRI 15

Moodsaid kevad- ja suviriideid ja
kõiksuguseid teisi riideid

on kohale jõudnud. Suures valikus soovitavad

R. Brett'i riidekauplused

Suurturg nr. 7 (Raekoja ees) ja Kauba t. 13
(vastu Kaalukoda)

K.-M. AIN KASELAID -
end. Kamdron Tartu,

Kindral Põdra ja Riia tn. nurgal.
Esitab kuulsamate vabrikute tooteid: mootor-
rattaid DKW, Phönix jne., jalgrattaid, eriti
kohaseid meie teoludele, õmblusmasinaid,
elektritarbeid, raadioid jm.

Tollivaba õiguse kasutamise võimalus.

Järelmaks võimalik.

Austusega A. Kaselaid.

ROHU- JA
VÄRVIKAUPLUS

Mäger ja Sotnik

TARTUS, RAEKOJA 17

Kauni amatöörtöö teeb

Tartus, Riia 42.

Tallinnas, Nunne 9.

„FOTOKESKLA“

MOODSAD LABORATOORIUMID

KÕIK KÜLASTAVAD

„Vanemuise” einelauda

TARTUS

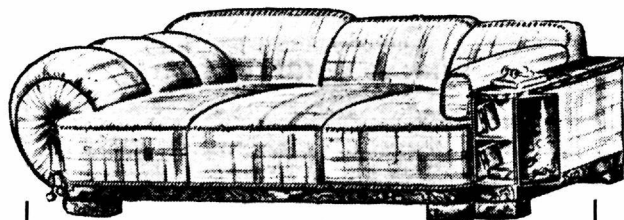
Igasuguseid tsementtooteid hästi valmistatult soodsail tingimusil soovitab

Jaan Särg & Poeg

TSEMENTTOODETE TÖÖSTUS

„BETON“

Tartus, Narva tän. 131, tel. 4-94.
Abitööstus ja ladu Pikk tän. 7.

A. Nüksi

Mööbli-polsterdamistööstus

TARTUS, VENE TÄN. NR. 8.

**MEHAANILINE REISITARVETE JA
SADULSEPATÖÖSTUS**

ADOLF PÄTS

TARTU – EESTI

Võidu tän. 26—28. Telefon 3-95.

KAUPLUSED:

TARTU — Võidu tän. 17, telefon 5-26.
TALLINN — Viru t. 24, telefon 476-95.
TALLINN — Harju t. 21, telefon 477-38.

Igasuguseid värvimuldi, peitse, lakke, taimekaitsevahendeid, kosmeetikatarbeid jne.

ostate soodsalt

M. PAJO

Rohu- ja värvikauplusest

Tartus, Raekoja 19. Telef. 16-28

Kunstlike kehaliikmete tööstus

Tallinnas võetakse tellimisi vastu Uus Kalamaja 35—15 hr. Anton Labi ja Lõuna 16—21 hr. A. Kanguri poolt. Iga kuu teisel teisipäeval olen isiklikult Tallinnas.

Karl Reni

Tartus, Ülikooli 48, tel. 19-14

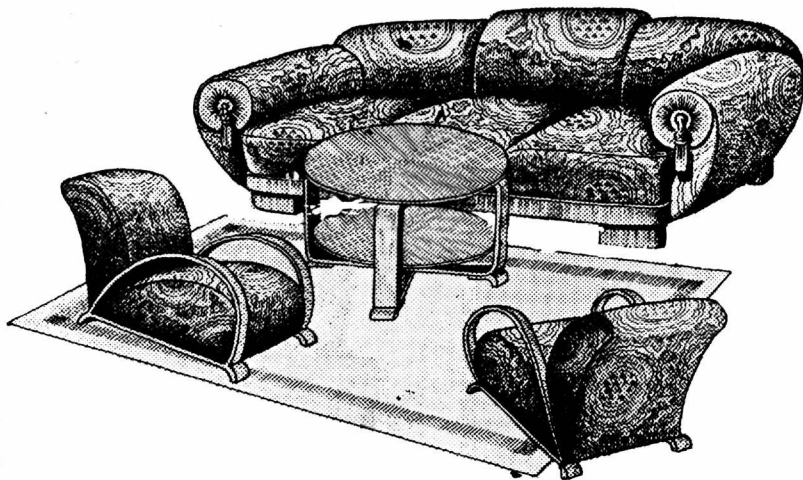
Oma tööstuses valmistan igasuguseid kunstlike kehaliikmeid.

Teritan igasuguseid teraja arstiriistu ja nikeldan metallesemeid.

Jahipüsse
jahimoona
jahitarbeid
fotokaameraid
elektrimaterjale
„Maico“ väikemootor-
rattaid

VIDRIK SÄRG & KO

TARTUS, VÖIDU 10, TELEFON 78
SOODSAD JÄRELMAKSU TINGIMUSED

Polstermööbli- ja diivanitööstus

E. RÜÜTEL

TARTUS, Aleksandri tän. 15. II korral

J. Rästa & A. Laan

HOLMI T. 7 TARTU TEL. 3-32

Kuullaagrid • „Luma“ elektripirnid

Raud •

Teraskaubad •

Klaas •

Ehitus- ja põllumehetarbed

TARTU TRIIKPESUVABRIK

TARTUS, SÕUGITURG 4, TELEF. 2-22

Triikpesu ja kraed

Müügil kõigis paremates pesu- ja moeärides

V. Kaljot

Tartus, Poe tän. 9. Tel. 12-29.

Tööriistad,

Metallid:

vask, alumiinium, tina j. n. e.

Ehitus-

ja majapidamistarbed

MOODSAD SÕGINÕUD. Serviisid,
roostevaba noad-kahvlid j.n.e.

N. H. KODAASOV JA POEG

TARTU, RIIA T. 37. TELEFON 6-93

HIND 30 SENTI

1^a pilk tähelepanu!

MOE, PUDU- JA PESUÄRI
TARTUS, KAUBAHOOV 2/3 **VENNAD LEPP**
**OMA SUURE VALIKUGA ON
TUNTUIM HÄRRADE JA DAAMIDE
KVALITEETKAUBA OSTUKOHT**

SUURIM

ROHU-, VÄRVI-, KOSMEETIKA- & KUMMIKAUPADE LADU

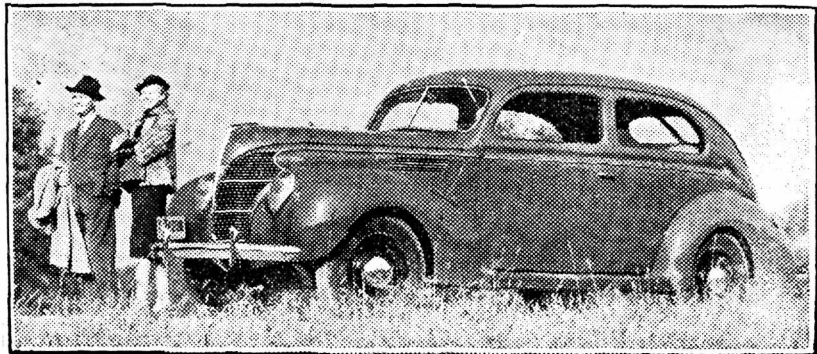
K-m. JOHAN PEEP

Tartu, Võidu tn. 10,

telefon 11-86

**UUED
1939. A.
FORD-
AUTOD**

on endiselt kiired, üli-
võimsad ja ökonoomsed

FORD VOLILINE

ESINDUS:

A-S. A. ROSENVALD & Ko

Peakontor: Tartu, Suurturg 8. Osakonnad: Viljandis ja Võrus. Petseris: K-m. P. Mägi & E. Nassar